

KUTSU ISÄ NEUVOLAAN!

Kirjallisuuskatsaus isien kokemuksista
neuvolassa: saatu ja kaivattu tuki

Maija Klockars

Milla Sjögren

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2013
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystieteiden suuntaus-
tumisvaihtoehto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystyön suuntautumisvaihtoehto

MAIJA KLOCKARS & MILLA SJÖGREN:

Kutsu isä neuvolaan!

Kirjallisuuskatsaus isien kokemuksista neuvolassa: saatu ja kaivattu tuki

Opinnäytetyö 73 sivua, joista liitteitä 22 sivua

Huhtikuu 2013

Opinnäytetyön aihe oli isien tukeminen neuvolassa. Tarkoituksena oli kuvata kirjallisuuskatsauksen avulla isien kokemuksia saamastaan ja näkemyksiä tarvitsemastaan tuesta neuvolassa. Tutkimuskysymyksinä kirjallisuuskatsauksessa olivat: mitkä ovat isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolassa ja mitkä ovat isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolalta. Opinnäytetyön tavoitteena oli isätyön edistäminen neuvolassa.

Opinnäytetyön aineisto koostui kahdestatoista (12) tutkimuksesta, joista kahdeksan (8) oli suomalaisia ja neljä (4) kansainvälisiä. Kirjallisuuskatsauksessa aineiston järjestämisen apuvälineenä käytettiin sisällönanalyysiä. Isien kokemukset saadusta tuesta jakaantuivat sisällönanalyysin avulla kokemuksiin neuvolajärjestelmästä, kohtaamisesta ja tuen eri osa-alueista neuvolassa. Kokemukset neuvolajärjestelmästä sisälsi isien tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden neuvolan suhteen sekä palveluihin pääsyn kokemukset. Kokemukset kohtaamisesta käsitti isien ulkopuolisuuden ja osallisuuden tunteet sekä kokemukset neuvolan terveydenhoitajan työskentelytavasta. Tuen osa-alueet jakautui kokemuksiin saadusta tuesta, tietotuesta, ohjeista, tuen henkilökohtaisuudesta ja yksilöllisyydestä sekä perheen, vanhemmuuden ja parisuhteen tuesta ja vertaistuesta.

Isien näkemykset tarvitusta tuesta jakaantuivat sisällönanalyysin avulla henkilökohtaiseen huomiointiin isänä, odotuksiin neuvolakäyntien sisällöstä ja vertaisryhmätoiminnan tarpeeseen. Henkilökohtainen huomiointi isänä sisälsi odotukset suhteesta hoitajaan ja toiveet isien huomioimisesta neuvolassa. Odotukset neuvolakäyntien sisällöstä kattoi yleiset odotukset neuvolakäyntien sisällöstä, odotukset tuesta, tuen ja tiedon tarpeet isyydestä ja vanhemmuudesta, parisuhteesta, raskaudesta ja synnytyksestä, lapsesta sekä perheestä. Vertaisryhmätoiminnan tarve sisälsi isien näkemyksiä vertaistuen tarpeesta.

Opinnäytetyön merkittävimmät johtopäätökset isätyön kehittämiseksi olivat, että huomiota tulisi kiinnittää isien osallisuuden kokemukseen ja sen tukemiseen, isän vanhemmuuden tukemiseen ja vertaisryhmätoimintaan neuvolassa.

Asiasanat: isyys, isät, neuvolat, sosiaalinen tuki, terveydenhoitajat

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in Nursing and Health Care
Option of Public Health Nursing

MAIJA KLOCKARS & MILLA SJÖGREN:

Invite father to maternal care and child health care!

A literature review on fathers' experience in maternal and child health care: the support needed and received

Bachelor's thesis 73 pages, appendices 22 pages

April 2013

The subject of this study is how to support fathers in maternal health care and child health care. The purpose of the study is to describe fathers' experiences and expectations of the support given by the maternal and child health care nurses. The research problems in the study were: what are the fathers' experiences on receiving support in maternal and child health care, and what kind of support the fathers feel they need. The goal is to improve the ways of working with fathers in maternal and child health care.

The study was carried out as a literature review. The data collected consist of twelve (12) studies; eight (8) Finnish and four (4) international. Content analysis was used as a tool for organizing the data. Father's experiences of the received support were organized in three main groups. The main groups were: experiences of the maternal and child health care system, experiences of how they were faced at health care and experiences of different ways of support in health care. The experiences of the system consisted the satisfaction of the health care and experiences of access to the health care. Experiences of the facing in health care consisted of being excluded or included in the services and experiences of the nurse's way of working. Experiences of the ways of support consisted of received support, information, advice, personal support, support for the family, fatherhood and support in peer groups.

Father's needs for support were also divided in three main groups: personal support as a father, expectations of the content of the support at health care and the need of support in peer groups. Personal support as a father consisted expectations of the relationship with the nurse and needs of being noticed at the health care. Expectations of the content of the support consisted overall expectations of the content of support, expectations of the support, needs for support and information of fatherhood, relationship with the mother, pregnancy and birth giving, the child and family. The need of support in peer groups consisted the views of the needs of support in peer group.

The main conclusions were that it is important to invest in support of fatherhood and in peer groups. It is also important to make the fathers feel that they do have a place in maternal and child health care.

Key words: child health care, fatherhood, fathers, maternal health care, social support, public health nurse

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	ISYYYS KÄSITTEENÄ JA VANHEMMUUTENA.....	8
2.1	Isyyden ulottuvuudet.....	8
2.2	Isätyyppien jaottelu.....	9
2.3	Isyyden kehittyminen.....	10
2.4	Isyyden haasteet.....	12
2.5	Isän merkitys lapselle.....	13
3	ISIEN TUKEMINEN.....	16
3.1	Yhteiskunta tukee isyysvapailta.....	16
3.2	Neuvola isien tukijana.....	17
3.3	Neuvolan terveydenhoitaja isien tukijana.....	18
3.4	Kolmas sektori isien tukijana.....	21
4	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	23
5	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	24
5.1	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	24
5.2	Aineiston haku.....	24
5.3	Sisällönanalyysi aineiston luokittelun apuvälineenä.....	25
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	26
6.1	Mitkä ovat isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolasta.....	26
6.1.1	Kokemukset neuvolajärjestelmästä.....	26
6.1.2	Kokemukset kohtaamisesta.....	27
6.1.3	Kokemukset tuen osa-alueista.....	29
6.2	Mitkä ovat isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolalta?.....	33
6.2.1	Henkilökohtainen huomiointi isänä.....	33
6.2.2	Odotukset neuvolakäyntien sisällöstä.....	34
6.2.3	Vertaisryhmätoiminnan tarve.....	36
7	POHDINTA.....	38
7.1	Tutkimustulosten tarkastelu.....	38
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	40
7.3	Johtopäätökset.....	42
7.4	Jatkotutkimusehdotelmat.....	43
7.5	Kehittämistehtävä.....	44

LIITTEET	51
Liite 1. Vanhemmuuden roolikartta	51
Liite 2. Parisuhteen roolikartta	52
Liite 3. Aineiston haku	53
Liite 4. Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset	54
Liite 5. Isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolassa	59
Liite 6. Isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolalta.....	60
Liite 7. Kehittämistehtävän oppitunnin PowerPoint-esitys	61

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö keskittyy isiin ja isien tukemiseen äitiys- ja lastenneuvolassa. Opinnäytetyön innoittajana oli isien yhä lisääntyvä osallistuminen neuvolakäynteihin. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa julkaisussa (2008, 29) raportoidaan tutkimukseen osallistuneista terveydenhoitajista selvän enemmistön arvioivan isien osallistumisen neuvolakäynteihin lisääntyneen viimeisen viiden vuoden aikana. Terveydenhoitajakoulutukseemme liittyvillä harjoittelujaksoilla äitiys- ja lastenneuvoissa huomio kiinnittyi isien neuvolakäynneille osallistumiseen. Isien osallistumisen määrä ja laatu vaihteli. Osa isistä otti luontevasti paikkansa vastaanotolla, osa vetäytyi syrjään keskustelusta. Vastaanotolla tapasi erilaisia isiä ja monenlaista isyyttä. Usein isä loisti myös poissaolollaan. Toisinaan terveydenhoitajana toimiessa tuli tunne, että isät eivät hahmottaneet rooliaan neuvolamaailmassa. Neuvolaa onkin pitkään pidetty naisille suunnattuna hoivakielisenä paikkana, johon miehen voi olla vaikea tulla (Mykkänen 2011). Terveydenhoitajan on tärkeää omalla toiminnallaan osoittaa isille, että he ovat toivottuja ja tarvittuja asiakkaita neuvolassa.

Valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta säädetään, että äitiys- ja lastenneuvoloiden laajojen terveystarkastusten yhteydessä tulee selvittää koko perheen hyvinvointia niiltä osin kuin se on tarpeellista lapsen terveyden- ja hyvinvoinnin tukemiseksi (338/2011, 7§.) Isätutkija Mykkänen kertoo isien halusta olla vahvasti mukana lasten kasvatuksessa. Naiset ovat kuitenkin edelleen etulyöntiasemassa vanhemmuudessa biologian kautta raskauden ja synnytyksen myötä. Tasa-arvoisen vanhemmuuden takaamiseksi on tärkeää ottaa isä mukaan odotukseen alusta lähtien. (Mykkänen 2011.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen avulla kuvata isien kokemuksia saamastaan ja näkemyksiä tarvitsemastaan tuesta neuvolassa. Opinnäytetyön tavoitteena on isätyön edistäminen neuvolassa. Isätyöllä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan kaikkea neuvolan toimintaa, jolla tuetaan isiä ja isyyttä. Isätyön kehittämisen tärkeyttä tuodaan esille Sosiaali- ja terveysministeriön Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa -selvityksessä ja kolmannen sektorin toimijoiden kuten Ensi- ja turvakotien liiton ja Miessakit Ry:n toiminnassa. Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään isyyden käsitettä, isän vanhemmuutta ja isien tukemista.

Opinnäytetyön tutkimusosa toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsaus kohdistui suomalaisiin ja kansainvälisiin tutkimuksiin isistä terveyspalveluissa. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita isien kokemuksista saamastaan sekä näkemyksistä tarvitsemastaan tuesta neuvolassa. Ulkomailla ei ole samanlaista neuvolapalvelujärjestelmää kuin Suomessa, mikä toi haastetta kirjallisuuskatsaukseen. Kansainvälisissä tutkimuksissa raskaudenseurannan hoitaa kätilö, ja äitiyshuolto tapahtuu useimmiten synnytys-sairaalassa. Lastenneuvolaa vastaava toiminta tapahtuu lasten terveydenhuollossa. Rajasimme ulkomaisista tutkimuksista selkeästi synnytyssalissa ja lapsivuodeosastolla tapahtuvaa kätilön työtä kuvaavat osiot pois.

Kehittämistehtävänä opinnäytetyöhön liittyen toteutettiin oppimateriaali Tampereen ammattikorkeakoululle ja pidettiin oppitunti isyydestä terveydenhoitajaopiskelijoille. Toivomme, että työmme innoittaa neuvolan terveydenhoitajia kehittämään isätyötä niin omassa työssään kuin koko työyksikössään.

2 ISYYS KÄSITTEENÄ JA VANHEMMUUTENA

2.1 Isyyden ulottuvuudet

Huttunen (2001, 58-60) kuvaa isyyttä biologisen, juridisen, sosiaalisen ja psykologisen ulottuvuuden kautta. Näiden isyyden ulottuvuuksien lisäksi on geneettistä isyyttä (Pernu & Pohjola 2011, 13). Biologisella isyydellä tarkoitetaan isän ja lapsen välistä perinnöllistä suhdetta. Lapsi on saanut alkunsa biologisen isän sukusoluista. (Huttunen 2001, 61.) Geneettiseksi isäksi puolestaan kutsutaan keinohedelmöitykseen sukusolujaan luovuttanutta miestä. Juridinen eli laillinen isyys on oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen. Juridinen isyys tarkoittaa lapsen huoltajuutta. (Pernu & Pohjola 2011, 13.) Biologinen isyys johtaa useimmiten myös juridiseen isyyteen. (Huttunen 2001, 61.)

Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan isää, joka jakaa arjen lapsen kanssa, antaa hoivaa, huolenpitoa ja aikaa lapselle. Sosiaaliseen isyyteen liittyy myös muiden ihmisten näkemys, että mies on lapsen isä. Useimmiten juridista isyyttä seuraa sosiaalinen isyys. Biologisen, juridisen ja sosiaalisen isyyden lisäksi isyyden käsitteeseen sisältyy psykologinen isyys. Psykologinen isyys on tunnepohjainen ja kiintymykseen pohjautuva isäsuhte lapsen kanssa. Psykologinen isyys määräytyy lapsen kautta. Psykologinen isä on henkilö, jota lapsi pitää isänään ja kehen lapsi on kiintynyt, turvautuu ja kenellä on arvovaltaa lapsen kasvatuksessa. Miehen kannalta psykologinen isyys on voimakasta halua toimia lapsen huoltajana psyykkisellä, sosiaalisella ja fyysisellä tasolla. Psykologisessa isyydessä lapsen ja miehen välille on muodostunut kiintymyssuhde. Biologinen, juridinen ja sosiaalinen isyys eivät välttämättä takaa psykologisen isyyden kehittymistä. Psykologisen isyyden muodostuminen vaatii henkistä yhteyttä ja aitoa läsnäoloa lapsen kanssa. (Huttunen 2001, 62, 64-65.)

2.2 Isätyyppien jaottelu

Huttunen (2001,) jaottelee isät neljään eri tyyppiin ja niiden alatyyppeihin isyyden arvottamisen ja lapselle annetun ajan mukaan: Aktiiviset ja sitoutuneet isät, aktiiviset ja heikosti sitoutuneet isät, passiiviset ja sitoutuneet isät ja passiiviset ja heikosti sitoutuneet isät (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Isätyypit Huttusta mukailleen.

AKTIIVISET JA SITOUTUNEET ISÄT Perheenpää isä Hoitava isä Osallistuva isä	AKTIIVISET JA HEIKOSTI SITOUTUNEET ISÄT Leikkivä isä Äitiä auttava isä Rutiini-isä
PASSIIVISET JA SITOUTUNEET ISÄT Kiireiset isä Ahdistuneet isä Kaipaavat isä	PASSIIVISET JA HEIKOSTI SITOUTUNEET ISÄT Kypsymätön isä Poissaoleva isä Väistytvä isä

Vuori (2004, 30) taas jaottelee isät sen mukaan, kuinka tasa-arvoista vanhemmuus on äidin ja isän välillä (taulukko 2). Hän jakaa isät neljän eri kategorian alle: tasa-arvoinen isä, hoivaava isä, valintoja tekevä isä ja maskuliininen isä. Kaksi ensimmäisenä mainittua ryhmää edustavat miehiä, joilla on tasa-arvoinen vanhemmuusasetelma äitiin nähden. Vastaavasti jälkimmäisenä mainitut kaksi ryhmää edustavat miehiä, joilla on vanhemmuus on jakautunut epäsymmetrisesti äitiin verrattuna.

TAULUKKO 2. Isämallien jaottelua Vuorta mukailleen.

TASA-ARVOINEN ISÄ	HOIVAAVA ISÄ
VALINTOJA TEKEVÄ ISÄ	MASKULIININEN ISÄ

Niin kutsuttua uutta isyyttä kuvastaa hyvin hoitava isyys. Uudesta isyydestä käytetään myös nimitystä generatiivinen isyys. Hoitavan isyyden taustalla on periaate jaetusta vanhemmuudesta, mikä romuttaa perinteiset vanhemmuuden rooli- jaot. Hoitavalla isällä myös viitataan siihen, että isä on ottanut osaa lapsen hoitoon jo heti syntymästä alkaen. Hoitava isyys on myös yleistynyt naisten koulutuksen ja työssäkäynnin lisääntymisen myötä. (Huttunen 2001, 171-172, 191.)

Jaetussa vanhemmuudessa on kyse vastuun jakamisesta niin, että molemmat vanhemmista osallistuu tasapuolisesti hoivaan, huolenpitoon ja ulkoisten edellytysten turvaamiseen. Haasteena on ansio-työn ja vanhemmuuden sovittaminen yhteen. Jaetulla vanhemmuudella ei tarkoiteta vain hoitamisen ja vastuun jakamista vaan myös onnen ja surun tunteiden jakamista, siten, että molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus päästä tasapuolisesti kokemaan ja jakamaan näitä tunteita. (Huttunen 2001, 174, 176.)

2.3 Isyyden kehittyminen

Isyyden kehittymisen alkaminen ja kehittyminen ovat yksilöllisiä prosesseja. Ajatus isyydestä ja siten isyyden kehittymisen voi ajatella alkavan mielikuvatasolla ja ennen raskautta tai kumppania, jonka kanssa hankkia lasta. (Paajanen 2006, 33). Mannerheimin lastensuojeluliitolla on isyyden haasteita ja tarpeita kuvaava Isyyden elinkaari – kuvaaja, jossa esitetään isyyden haasteita ja tarpeita isyyden eri vaiheissa. Isyyteen valmistautumisen vaiheessa tärkeitä aiheita miehelle ovat itsetuntemus, parisuhde ja tieto isyydestä, perheen perustamisesta ja perhe-elämästä. (Isyyden elinkaari: MLL) Nämä osa-alueet mietittyvät isää ja hän saattaa tarvita niiden käsittelyssä myös tukea. Odotusaikana parisuhteen muuttuminen perheeksi, oma muutos puolisoista isäksi ja raskausprosessi ovat isälle keskeisiä asioita (Isyyden elinkaari: MLL). Odotusaika on usein valmistautumista uuteen elämäntilanteeseen ja isän rooliin (Säävälä, Keinänen & Vainio. 2001, 15). Toisaalta isä voi kokea olevansa ulkopuolinen odotuksesta tai orientoituminen tulevaan lapseen ja elämään lapsen kanssa voi odotusajan jännittävyyden vuoksi jäädä myös taka-alalle. Monelle isälle ultraäänitutkimukseen osallistuminen on isyyttä ja lasta konkretisoiva tapahtuma. (Paajanen 2006, 26-27.)

Isälle odotusaika on enimmäkseen psyykkinen prosessi. Raskausajan fyysiset muutokset tapahtuvat lapsen äidissä. Äidin ulkonäkö, käytös ja seksuaalisuus muuttuvat ja vaikuttavat isän kokemusmaailmaan. (Säävälä ym. 2001, 12.) Etenkin äidin kasvava vatsa konkretisoi lasta ja isyyttä monelle isälle (Paajanen 2006, 27). Toisaalta odotusaikana myös isä saattaa kokea fyysisiä oireita kuten särkyjä, ahdistusta, pelkoja ja univaikeuksia. Tätä kutsutaan couvade-ilmiöksi. Couvade-ilmiö heijastaa isän samaistumista äidin tilanteeseen. Toisaalta couvade-oireiden taustalla voi olla myös isän huolet odotusaikana. Raskauteen liittyvät huolet voivat aiheuttaa isälle ahdistusta, ulkopuolisuuden tunnetta sekä ristiriitaisia ja epävarmuuden tunnetiloja (Säävälä ym. 2001, 12-13). Keskenmenon riski ja lapsen terveys ovat asioita, jotka voivat huolettaa ja pelottaa isää (Paajanen 2006, 27). Usein isän tunnetilat voivat olla myös yhteydessä äidin mielialoihin ja fyysiseen vointiin (Säävälä ym. 2001, 12).

Raskauden alussa monen isän ajatukset ovat odotusajassa ja synnytyksessä. Synnytyksen jälkeistä elämää ei välttämättä vielä ajatella. (Paajanen 2006, 27.) Synnytyksen lähestyminen havahduttaa isää usein konkreettisempaan kokemukseen vauvasta, vauvan hoitamisesta ja lapsen kasvatuksesta sekä isyydestä (Paajanen 2006, 27. Säävälä ym. 2001, 16). Moni isä haluaa olla mukana synnytyksessä (Paajanen 2006, 30). Synnytystä odotetaan, mutta se voi myös pelottaa. Usein isä kuitenkin kokee, että hänen velvollisuutensa on osallistua synnytykseen. Moni isä kaipaa ohjeita roolistaan synnytyksessä. (Säävälä ym. 2001, 17.) Tarpeellisuuden tunne eli kokemus siitä, että voi auttaa ja tukea äitiä synnytyksessä on tärkeää isälle (Paajanen 2006, 32). Passiivinen oleminen henkisen tuen antajana äidille voi tuntua vaikealta, jos oman läsnäolon merkitystä ei ymmärrä. Synnytyksen ja oman roolin käsittely synnytyksessä on tärkeää isälle niin ennen synnytystä kuin synnytyksen jälkeenkin. (Säävälä ym. 2001, 16-18.)

Synnytys on isälle vahva kokemus ja usein vauvan ensikertaa nähdessään isyys konkretisoi miehelle. Monelle syntyneen lapsen näkeminen on hetki, josta alkaen mies kokee olevansa isä. (Paajanen 2006, 33, Säävälä ym. 2001, 19.) Kokemus isyydestä vahvistuu, kun isä hoitaa lasta jo alusta lähtien (Säävälä ym. 2001, 18-19). Isä voi kokea oman isyytensä alkamisen myös siinä vaiheessa, kun vauvaan on kehittynyt vahvempi ja syvempi tunneside. Alussa vauva voi tuntua kivalta uudelta tuttavuudelta, mutta viikkojen tai kuukausien kuluessa tunneside syvenee ja isyyden kokemus vahvistuu. (Paajanen 2006, 34.) Vauvavaiheessa arjen rakenne, yhteiskunnan palvelut, perheen sisäinen roolijako ja vanhemmuuden resurssit ovat ajankohtaisia isyyden haasteita ja tuen tarpei-

ta (Isyyden elinkaari, n.d.). Lapsen kasvaessa perhearjen painopisteet ja isyyden haasteet muuttuvat edelleen. Leikki- ja kouluikäisen lapsen isälle isyydessä vaikuttavia asioita ovat yhteistyö päivähoidon ja koulun kanssa, perheen elämänrytmin muodostuminen ja vanhemmuuden vastuualueet (Isyyden elinkaari, n.d.).

2.4 Isyyden haasteet

Jämsän ja Kalliomaan toimittamassa (2011, 12) Väestöliiton julkaisussa kuvataan isien esille tuomia tunteita, joita he pitivät vaikeina tai kiellettyinä isyydessä. Nämä isien kertomuksista kootut tunteet on tutkimuksessa jaoteltu aggressiivisiin tunteisiin, suuttumuksen ja raivon tunteisiin, vastenmielisyyden tunteisiin, vihaan, ärsyntyneeseen ja turhautumisen tunteisiin, syyllisyyden ja häpeän tunteisiin, riittämättömyyden, epävarmuuden ja heikkouden tunteisiin, pettymyksen tunteisiin sekä seksuaalisiin tunteisiin ja kiihottumiseen. Yksittäisistä tunteista suuttumuksen ja raivon tunteet saivat eniten mainintoja isien puheissa. (Jämsä & Kalliomaa 2011, 16-17.) Vanhemmuuden vaikeiksi tunteiksi kuvataan myös kyllästymisen, suosimisen ja pelontunteita (Vanhemman vaikeita tunteita: MLL).

Yleisiä isien negatiivisten tunteiden aiheuttajia ovat valvominen ja väsymys (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18). Väsymys vaikuttaa paitsi isään itseensä myös ajatuksiin vauvasta, parisuhteeseen ja koko perheeseen sekä perheen ulkopuoliseen elämään. Usein vauvan ympärivuorokautisen hoivan tarve tulee yllätyksenä, vaikka ajatustasolla yövalvomisiin ja itkuun onkin valmistauduttu. (Säävälä 2001, 20-22.) Vauvan huutaminen ja arkiset tilanteet, joissa lapsi esimerkiksi kiukuttelee aiheuttavat isissä kielteisiä tunteita (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18).

Myös oman ajan ja tilan puute ovat kielteisten tunteiden aiheuttajia. (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18.) Vauvan hoitaminen ei usein suju muun tekemisen ja olemisen ohessa, vaan vaatii paljon huomiota. Isä voi kokea myös ristiriitaa perheen, työn ja harrastusten yhteensovittamisessa. (Säävälä ym. 2001, 20, 23.) Työn ja perheen yhdistämisen vaikeudet ja taloudelliset vaikeudet kuuluvat yleisiin negatiivisten tunteiden aiheuttajiin (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18.) Isä voi kokea tarvetta viettää enemmän aikaa lapsen ja perheen kanssa, mutta työhön käytettyä aikaa ei välttämättä kykene itse säätämään, ja toisaalta koko perheen taloudellinen pärjääminen voi nojata suurelta osin isän työhön.

Uran luominen on monelle myös tärkeä arvo, josta ei haluta luopua. (Säävälä 2001, 23.) Oman perheen ja työn lisäksi yhteiskunnalliset tekijät, kuten isien vähäiset oikeudet ovat yksi osa-alue isien negatiivisten tunteiden aiheuttajana (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18).

Isien kielteisten tunteiden taustalla voivat olla myös parisuhteeseen liittyvät syyt. Lapsen äidin kiukkuisuus ja vaatimukset, lapsen äidin käytös ja omavaltainen päätöksenteko sekä parin tasa-arvoisen työnjaon onnistumattomuus voivat aiheuttaa negatiivisia tunteita. Avioeroon ja uusperheeseen liittyvät vaikeudet voivat myös omalta osaltaan olla negatiivisten tunteiden taustalla ja aiheuttajina. Myös mustasukkaisuus vaimosta voi olla syy kielteisten tunteiden takana. (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18.) Isä saattaa tuntea mustasukkaisuutta äidin ja vauvan läheisestä suhteesta ja kokea jäävänsä ulkopuoliseksi. Isälle voi tulla yllätyksenä myös pitkä tauko yhdynnöistä vauvan syntymän jälkeen. Seksiin liittyvät ongelmat voivat heijastua muillekin parisuhteen osa-alueille ja siten koko perheeseen. (Säävälä ym. 2001, 21-22.) Toisaalta Väestöliiton tutkimuksessa isien kielteisistä tunteista isät kertoivat myös seksuaalisen vastenmielisyyden kokemuksesta vaimoan kohtaan (Jämsä & Kalliomaa 2011, 18).

2.5 Isän merkitys lapselle

Kiintymyssuhdeteoria on psykoanalyttikko John Bowlbyn kehittämä teoria. Kiintymyssuhde tarkoittaa vahvaa kahden ihmisen välistä tunnesidettä. Teoria selittää, miksi ihmiset pyrkivät muodostamaan vahvoja ihmissuhteita ja miksi ihmissuhteen katkeaminen tai sen uhka aiheuttaa ahdistusta. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi pyrkii kiinnittymään läheiseen hoitajaansa ja ylläpitämään läheisyyttä. Lapsi pyrkii yhteyteen vanhemman kanssa erilaisin ääntelyin, ilmein, seuraamalla vanhempaa ja hakeutumalla kosketukseen. (Sinkkonen & Kalland 2003, 14, 17-18, 21-22.) Vanhempi reagoi lapsen viesteihin vastaamalla tarpeisiin, suojaamalla, tynnyttämällä ja aktivoimalla lasta. Täten vanhempi antaa lapselle varhaisen kiintymyssuojan. Kiintymyssuhteen toinen puoli on siis vanhemman antama hoiva ja toinen lapsen vaistomainen aktiivinen kiinnittyminen hoitajaan. (Sinkkonen J. 2003, 44-45.)

Hoitajan saatavilla olo lapsen tarvitessa hoivaa on kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta merkittävää. Vanhempi on lapselle mahdollisuus turvaan, kun lapsi sitä kokee tarvitsevansa. Käytännössä kiintymyssuhdekäyttäytyminen näkyy esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi tutkii ympäristöään. Hyvässä kiintymyssuhteessa lapsi voi luottaa siihen, että vanhemman luokse voi palata eikä vanhempi katoa. Hyvä kiintymyssuhde vahvistaa turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne takaa halun ja kyvyn tutkia ympäristöä ja ottaa askelia itsenäisen toiminnan saralla. (Sinkkonen & Kalland 2003, 22-23.)

Perinteisesti kiintymyssuhdetta on tutkittu lapsen ja äidin välisenä suhteena. Tuoreemmissa kiintymyssuhdetta ja vanhemmuutta koskevissa tutkimuksissa isyys ja äitiys nähdään tasavertaisempina suhteina lapseen. Oletus on, että psyykkisesti läsnä oleva isä voi olla kiintymyssuhteen kohde lapselle siinä missä äitikin. Kiintymyssuhdetutkijoilla ei kuitenkaan ole yksimielisyyttä siitä muodostaako pieni lapsi erillisiä kiintymyssuhteita vai vaikuttavatko kiintymyssuhteet toisiinsa siten, että vahvin kiintymyssuhde vaikuttaa muiden kiintymyssuhteiden muotoon. Molemmat oletamat ovat saaneet vahvistusta. (Sinkkonen & Kalland 2011, 32, 115, 120.)

Eniten näyttöä on sille, että aluksi yksi kiintymyssuhde on lapselle tärkein ja merkittävin. Yleensä tämä kiintymyssuhde muodostuu äitiin. Äidin ja vauvan välisen kiintymyssuhteen laatu heijastuu vauvan ja isän väliseen kiintymyssuhteeseen. Kiintymyssuhteen muodostuminen alkaa tulevilla vanhemmilla jo raskausaikana. Isä tutustuu lapseen äidin vatsanpeitteiden läpi tunnustelemalla ja kuuntelemalla liikkeitä. Kiintymyssuhde lapseen muodostuu tunteiden ja mielikuvien kautta. On erilaisia näkemyksiä siitä, miten ja milloin mielikuvat vauvasta alkavat kehittyä raskausaikana. (Sinkkonen & Kalland 2011, 99-100, 120.)

Toisaalta perheessä, jossa on sekä äiti että isä, on isän ja lapsen suhde usein erilainen kuin äidin ja lapsen. Äiti on rauhoittaja ja lohduttaja. Isä on rohkaisija, neuvoja ja kiitoksen antaja. Leikit ovat erilaisia isän kanssa kuin äidin. Äidin leikit ovat pehmeämpiä ja verbaalisempia. Isän leikit toiminnallisempia ja jännittävämpiä. Tämä johtaa siihen, että perinteistä kiintymyssuhdeteoriaa ei välttämättä voi soveltaa isään. Isän tapa olla lapsen kanssa on erilainen kuin äidin tapa olla lapsen kanssa. Tällöin kiintymyssuhdekin muodostuu erilaiseksi. Suhde isään rakentaa lapselle luottamusta itsenäiseen tutkimiseen, haasteiden voittamiseen ja uusiin tilanteisiin. (Sinkkonen & Kalland 2011, 121-122.) Yksinkertaistetusti voisi siis sanoa yhden näkökulman olevan, että isä on lapsen rohkeuden rakentaja ja äiti turvan antaja.

Isän merkitystä lapsen kehitykseen on tutkittu. Isän ja lapsen yhdessäolon on todettu edistävän lapsen hyvinvointia ja kehitystä (Halme 2009, 25). On todettu, että isän sitoutumisella lapseensa ja yhdessä vietetyllä ajalla on positiivisia vaikutuksia lapsen sosiaaliseen kehitykseen, käytökseen ja psyykeeseen. Isän viettämä aika lapsen kanssa ja isän tukeminen viettämään lapsen kanssa aikaa on siis tärkeää. (Sarkadi ym 2008, 153.) Toisaalta isän kärsiessä esimerkiksi masennuksesta, heijastuu isän vointi lapseen ja vaikuttaa siten lapsen kehitykseen negatiivisesti. On todettu, että lapsilla, joiden isät olivat masentuneita odotusaikana ja synnytyksen jälkeen, oli korkein riski psyykkisiin oireisiin kolmevuotiaana ja psykiatriseen diagnoosiin seitsemänvuotiaana. Isän masennuksella näytti olevan vaikutusta erityisesti poikalapsiin. (Ramchandani ym. 2008, 1069.) Isän osallisuudella lapsen elämään on siis vaikutuksia lapsen kehitykseen. Osallistuva ja lapsen kanssa aikaa viettävä isä on osana rakentamassa lapsen eheää kehitystä. Ja vastaavasti isän huono vointi vaikuttaa lapsen kehitykseen negatiivisesti. Tärkeää on siis tukea isän ja lapsen yhteyttä ja isän hyvinvointia osana lapsen kehityksen tukemista.

3 ISIEN TUKEMINEN

3.1 Yhteiskunta tukee isyysvapaila

Isyystutkija Mykkänen sanoo, että lapsiinsa sitoutunut isä on tyytyväisempi elämäänsä ja voi paremmin kuin miehet, jotka eivät halua tai kykene sitoutumaan lapsiinsa. Nyky-päivän ihanteita ovat sitoutunut isä ja jaettu vanhemmuus. Yhteiskunta pyrkii tukemaan isyyttä perhevapaiden lisäämisellä. (Pulliainen 2012.) Isyysvapaata pidennettiin tammi-kuussa 2013. Vain isän käytettäväksi tarkoitettavaa vapaata on 1.1.2013 alkaen 54 arki-päivää. Aikaisemmin isän vanhempainvapaata koostui 18 päivän isyysvapaasta ja 1-24 päivän isäkuukaudesta, jonka isä sai, jos isä käytti vanhempainrahapäivistä vähintään 12. Uudistuksen myötä poistui ehto, että isän on pidettävä vanhempainrahapäivistä 12 saadakseen 24 lisäpäivää. Uudistuksen tavoitteena on lisätä isien pitämiä perhevapaita. (Isyysvapaan pidentäminen, 2013)

Aikaisempien isyysvapaauudistusten valossa näyttää siltä, että innokkaimmin isät käyttävät vapaita, jotka ovat heille kiintiöityjä. (Kellokumpu 2007, 37) Tämän pohjalta vuoden 2013 uudistus kiintiöittää 54 päivää isyysvapaaksi voisi lisätä isien isyysvapaiden käyttöä. Toisaalta kääntöpuolena isäkiintiöissä näyttäisi olevan se, että isät käyttävät vain isille kiintiöidyt vapaat ja muut perhevapaat pitää äiti (Haataja 2004, 37). Suurimman osan perhevapaista pitää siis äiti (Kellokumpu 2007, 39).

Isien perhevapaiden käyttöön liittyviä tekijöitä on tutkittu Suomessa. Eniten perhevapaille jäävät ansiotyöstään korkeasti koulutetut miehet ja heistä etenkin miehet, joiden puoliso on myös korkeasti koulutettu (Hämäläinen & Takala 2007, 43). Syitä perhevapaiden pitämättömyyteen ovat olleet tutkimusten mukaan äidin jääminen hoitovapaalle vanhempainvapaan jatkoksi, taloudellinen tilanne ja tietämättömyys isän mahdollisuudesta lisävapaisiin. Monet perheet ovat myös kokeneet, että vanhamallinen isäkuukausi ei ollut tarpeellista. Isät ovat arvelleet myös isäkuukauden pitämisen haittaavan työtä. (Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009, 51-52.)

3.2 Neuvola isien tukijana

Valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (2011) säädetään neuvolan terveystarkastusten sisällöstä. Neuvolan terveystarkastuksissa tulee äidin ja lapsen terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi selvittää koko perheen hyvinvointia. Tämä tarkoittaa siis äidin ja lapsen lisäksi isää. Erityisesti perheen hyvinvointiin kiinnitetään huomiota laajoissa terveystarkastuksissa. Laajoja terveystarkastuksia on järjestettävä lasta odottavalle perheelle vähintään kerran ja 1-6-vuotiaan lapsen perheelle lapsen ollessa 18 kuukauden ja 4-vuoden ikäinen. Laajassa terveystarkastuksessa kartoitetaan lastaodottavan tai alle kouluikäisen lapsen perheen hyvinvointia haastattelulla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Alle kouluikäisen lapsen perheen hyvinvointia kartoitetaan siltä osin kuin se vaikuttaa lapsen terveyden- ja sairaanhoitoon sekä tuentarpeen arviointiin, jotta tarvittava hoito ja tuki voidaan järjestää ja toteuttaa. (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta... 2011.)

Asetuksen tavoitteena on perheen terveyden edistäminen ja varhaisen tuen tehostaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tavoitteena on molempien vanhempien ja koko perheen hyvinvoinnin tukeminen. Myös tarkastuksesta poissaolevien perheenjäsenten tuentarpeet tulee selvittää. (Äitiys- ja lastenneuvolatyön keskeinen lainsäädäntö: THL 2013.) Laajaan lastenneuvolatarkastukseen tulee kutsua molemmat vanhemmat (Lastenneuvola: THL 2013).

Äitiysneuvolassa kiinnitetään huomiota koko perheen elämäntapoihin, parisuhteeseen, vanhempien rooleihin ja vastuuseen vanhempina. Äitiä ja isää pyritään tukemaan vanhemmuuteen valmistautumisessa ja lapsen mukanaan tuomissa muutoksissa. Ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle tai ensimmäisen lapsen saaneelle perheelle tulee järjestää vähintään yksi kotikäynti. Ensi kertaa lapsen saaville on järjestettävä myös perhevalmennusta. Perhevalmennukseen tulee sisältyä vanhempainryhmätoimintaa. (Äitiysneuvola: THL 2013.)

Kuten äitiysneuvolassa, myös lastenneuvolassa on lapsen kehityksen lisäksi ja siihen liittyen tarkoituksena koko perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lastenneuvolatyössä pyritään myös kaventamaan perheiden välisiä terveyseroja. Terveysneuvonta on keskeinen työmuoto neuvolassa. Perheen vanhempia pyritään tukemaan lapsen kas-

vatuksessa, huolenpidossa ja vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Myös vanhempien hyvinvointia, jaksamista ja vanhempien välistä vuorovaikutusta sekä parisuhdetta tuetaan. Kuten äitiysneuvolassa myös lastenneuvolassa perheen tukeminen voi tapahtua vastaanotto toiminnan lisäksi vanhempainryhmissä. (Lastenneuvola: THL 2013.)

3.3 Neuvolan terveydenhoitaja isien tukijana

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa (2008) kuvataan isien tukemisen toimintatapoja neuvolassa, terveydenhoitajien valmiuksia isien tukemiseen sekä isätyön kehittämistarpeita. Selvityksen aineisto kerättiin vuonna 2006. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet terveydenhoitajat pitivät tärkeänä, että isät voivat kertoa omista kokemuksistaan neuvolassa. Suurin osa koki myös, että isien tukemisella voidaan parantaa perheiden toimivuutta. Isien mukana olo lapsen kasvussa ja kehityksessä nähtiin tärkeänä lapsen hyvinvoinnille. (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 3, 35-36.)

Terveydenhoitajista 80 prosenttia arvioi, että isien käynnit neuvolassa ovat lisääntyneet viimeisen viiden vuoden aikana eli 2000 luvun alussa. Tutkimuksen terveydenhoitajat tapasivat isiä kaikessa neuvolatyössä, mutta useimmiten perhevalmennuksissa. Terveydenhoitajien arviot isien osallistumisesta neuvolakäynteihin vaihtelivat. Pieni osa neuvoloista ilmoitti, että lähes kaikki isät osallistuvat neuvolakäynneille. Yleisin arvio oli, että kolmasosa isistä osallistui neuvolakäynneille. (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 24, 29.)

Kotikäynneillä isiä tavattiin useammin kuin neuvolassa. Kotikäyntejä teki suurin osa terveydenhoitajista. Heistä kaksi kolmasosaa otti huomioon isän kotona olemisen kotikäynnin ajankohdan suhteen. Noin 40 prosenttia terveydenhoitajista arvioi, että kaikki isät olivat paikalla kotikäynnillä. Vielä vuonna 2006 isien kutsuminen neuvolaan oli uudehko asia, eikä tutkimuksessakaan ilmennyt, että isiä olisi erityisesti rohkaistu tulemaan mukaan neuvolaan. Suurin osa isistä sai tiedon neuvolakäynneistä ja niille osallistumisen mahdollisuudesta äidin välityksellä. Isille erikseen osoitettua kutsua käytti vain harva terveydenhoitaja. Ilta vastaanottoja, jotka ajankohdan perusteella sopisivat paremmin isille, järjesti kolmannes neuvoloista. (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 24, 26, 28.)

Isäryhmiä neuvoloissa järjestettiin vähäisesti. 15 prosenttia neuvoloista järjesti isille oman ryhmän ennen synnytystä perhevalmennuksien yhteydessä. Yli 80 prosenttia neuvoloista ei järjestänyt isille omia ryhmiä. Synnytyksen jälkeen alle 1-vuotiaiden lasten isille neuvoloista alle 10 prosentti järjesti isäryhmän. Näistä ryhmistä suurin osa kokoontui kerran. Vielä harvinaisempia olivat yli 1-vuotiaiden lasten isien ryhmät. Neuvoloissa, jossa isäryhmiä järjestettiin, oli ryhmien ohjaajana 40 prosentissa neuvolan työntekijä. Muita ryhmien pitäjiä olivat esimerkiksi seurakunnan työntekijä, perheyöntekijä, sosiaalityöntekijä, psykologi, perheterapeutti tai jonkin hankkeen, yhdistyksen tai yrityksen työntekijä. Miehiä tai isiä ryhmien ohjaajista oli 28 prosenttia. (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 27-28.)

Isien tukemisen terveydenhoitajat kokivat luontevaksi osaksi työtään. Isien tarpeista ja odotuksista neuvolalta terveydenhoitajista suurin osa, 86 prosenttia, sai tietoa keskustelemalla isien kanssa. 72 prosenttia terveydenhoitajista sai tietoa äidin välityksellä ja 52 prosenttia tutkimuksista. (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 30.) Taulukossa 3 on esitetty osa-alueita, joissa terveydenhoitajat ilmoittivat tukevansa isiä. Taulukossa ilmoitetaan prosentein kuinka suuri osa vastanneista terveydenhoitajista ilmoitti tukevansa isiä kyseisellä osa-alueella.

TAULUKKO 3. Isien tukemisen sisältö (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 30.)

Isien tukemisen aihe-alue	% terveydenhoitajista sisälsi ohjaukseensa
Vanhemmuus	93%
Isän suhde lapseen	83
Isän rooli arjessa	82
Isä ja synnytys	77
Isäksi kasvaminen	76
Parisuhde ja seksuaalisuus	74
Perhevapaamahdollisuudet	72
Isän elintavat	53
Isän jaksaminen	47
Isän oma terveys	35
Isätietous yleensä	34
Isän rooli erityistilanteissa	30

Terveydenhoitajan antamaa tukea voidaan käsitellä myös sosiaalisen tuen käsitteen kautta. Sosiaalinen tuki voidaan jaotella emotionaaliseen tukeen, käytännön apuun, tiedolliseen tukeen ja vertailutukeen. Sosiaaliseen tukeen katsotaan näin sisältyvän niin tunnevaikutus kuin instrumentaalinenkin tuki. Emotionaalisella tuella tarkoitetaan positiivista tunnetukea kuten empatiaa. Käytännön apua on konkreettista apu tarpeeseen, kuten palvelut, raha tai tavara. Tiedollista tukea ovat neuvot, tieto ja apu ongelmien ratkaisussa. Vertailutuki on tietotukea itsearviointiin ja –arvostuksen tueksi. (Throits 1982, 145-159 , 1986 416-423; House 1981; House, Landis & Umberson 1988, 540-545, Viljamaan 2003, 25 mukaan.)

Sosiaalinen tuki perhe-elämän eri osa-alueille vähentää stressitilanteita. Saatu ja saatavilla oleva tuki toimii suojaavana tekijänä stressaavissa tilanteissa ja auttaa toimimaan johdonmukaisesti. Tuki auttaa myös rakentamaan selviytymiskeinoja. Tuki ennustaa hyvää vanhemmuutta, sillä vanhempi, joka saa tukea kykenee antamaan sitä myös lapselleen. (Crockenbergin 1988, 393-418, Viljamaan 2003, 25-26 mukaan.) Terveystoimittajan työn apuvälineenä on esimerkiksi Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän Vanhemmuuden roolikartta -työväline. Vanhemmuuden roolikarttaa voi käyttää apuvälineenä asiakkaan kanssa asiakkaan vanhemmuutta pohtiessa. Vanhemmuuden roolikarttaa (liite 1) voidaan hyödyntää vastaanottoiminnassa keskustelun pohjana, ryhmissä tai vanhempi voi itse hyödyntää sitä vanhemmuutensa itsearviointissa. (Hermanson 2012.) Varsinais-Suomen lastensuojeluyhtymä on kehittänyt myös Parisuhteen roolikartta -työkalun (liite 2) parisuhteen tukemisen apuvälineeksi.

Terveystoimittajien näkemykset erosivat keskenään siitä oliko neuvolaympäristö muokattu isille soveltuvaksi. Terveystoimittajat eivät kokeneet, että isien tukemiseen tarvitaan suurta kulttuurimuutosta neuvolassa ja he kokivat, että isien tukemiseen on aikaa. Terveystoimittajat kokivat, että nainen pystyy tavoittamaan isien ja miesten maailmaa. (Isien ja isyyden tukeminen... 2008, 35-36.)

3.4 Kolmas sektori isien tukijana

Sosiaali- ja terveystoiministeriön selvityksen Isät ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa (2008, 34) mukaan neuvolan kanssa eniten yhteistyössä isien asioissa toimivat Mannerheimin lastensuojeluliitto, Ensi- ja turvakotienliitto, Väestöliitto, Miessakit Ry ja Kataja Ry, joka toimii perheen ja sen yhteistyökyvyn tukemiseksi.

Mannerheimin lastensuojeluliitolla on vuoteen 2014 jatkuva Vahvuutta vanhemmuuteen hanke. Hankkeen toimintamallia ovat olleet kehittämässä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa Terveystoimittajan- ja hyvinvoinninlaitos, Ensi- ja turvakotienliitto sekä Folkhälsan. Vahvuutta vanhemmuuteen hanke järjestää perheryhmiä, jotka on tarkoitettu neuvolassa järjestettävien perhevalmennusten jatkeeksi. Perheryhmät on suunnattu ensimmäisen lapsen saaneille vanhemmille. Ryhmät alkavat lapsen ollessa kolmesta neljään kuukauden ikäinen. Perheryhmissä tuetaan vanhempien vuorovaikutussuhdetta lapsen kanssa, tasavertaista vanhemmuutta ja parisuhdetta lapsen syntymän jälkeen. (Vahvuut-

ta vanhemmuuteen – perheryhmät: MLL) Mannerheimin lastensuojeluliitolla toimii myös Vanhempainnetti-palvelu, josta löytyy tukea ja tietoa lapsiperheen arkeen, lapsen eri ikäkausiin sekä lasten kasvatukseen. Vanhempainnetissä on myös perheterapeutti, joka vastaa vanhempien kysymyksiin. Lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliitolla on Vanhempainpuhelin ja –kirjepalvelut. (Vanhempainnetti: MLL)

Miessakit Ry työskentelee parantaakseen miesten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhtenä osana toimintaansa Miessakit Ry:llä on Isyyden tueksi hanke, joka pyrkii tuomaan isyyttä esille. Hankkeella tuetaan isiä isien parissa työskenteleviä ammattilaisia. Hankkeeseen liittyy vertaistoimintaa isille, täydennyskoulutuksia isien kanssa toimiville sekä isyyden tukemiseen suunnattujen verkostojen ylläpitämistä. Miessakit Ry:llä on myös valtakunnallinen Erosta Elossa –palvelu, joka tukee miehiä erotilanteissa ja niissä selviytymisessä. Yksi keskeinen tavoite Erosta Elossa –palvelulla on turvata lapsen ja isän suhteen jatkuminen eron jälkeen. Palveluun liittyy myös vertaistoimintaa miehille. Vertaisryhmissä käsitellään esimerkiksi huoltajuuteen ja lasten tapaamiseen liittyviä asioita. (Miessakit Ry.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata kirjallisuuskatsauksen avulla isien kokemuksia saamastaan tuesta ja näkemyksiä tarvitsemastaan tuesta neuvolassa. Tutkimuskysymyksinä kirjallisuuskatsauksessa ovat:

1. Mitkä ovat isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolassa?
2. Mitkä ovat isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolassa?

Opinnäytetyön tavoitteena on isätyön edistäminen neuvolassa. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä pidämme oppitunnit Tampereen ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijaryhmälle. Lisäksi teemme oppimateriaalin isyydestä ja isien tukemisesta neuvolassa.

5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsauksen avulla pyritään luomaan kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta ilmiöstä aikaisemman tutkimustiedon pohjalta. Kirjallisuuskatsauksen tulee olla toistettavissa. Kirjallisuuskatsaus voidaan toteuttaa eri menetelmin. Se voi olla kuvaileva, systemaattinen, meta-analyysi tai metasynteesi. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2009, 71-72.) Tämä työ on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa on pyritty kuvaamaan isien kokemuksia saamastaan tuesta ja näkemyksiä tarvitsemastaan tuesta neuvolassa. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on tutkia tietoa arvioiden ja kriittisesti sekä tehdä alkuperäisestä aineistosta johtopäätöksiä (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2009, 71).

5.2 Aineiston haku

Kirjallisuuskatsaus aloitettiin asettamalla tutkimuskysymys. Tämän jälkeen suoritettiin asiasanojen hakua. Tässä käytettiin apuna Yleistä suomalaista asiasanastoa YSA:a ja kansainvälistä MeSH-sivustoa. Asiasanojen avulla tehtiin hakuja tietokantoihin Cinahl, PubMed, Medic, Arto. Hakuja tehtiin sekä englannin- että suomenkielellä. Aineistoon haluttiin suomalaisia tutkimuksia, jotta tutkimukset soveltuisivat mahdollisimman hyvin suomalaiseen neuvolajärjestelmään. Kansainvälisiä tutkimuksia otettiin mukaan työhön, mikä tuo haastetta tutkimustulosten vertailukelpoisuudessa suomalaisten tutkimusten kanssa sekä soveltuvuudessa suomalaiseen neuvolakulttuuriin. Toisaalta ajateltiin kansainvälisten tutkimusten voivan tuoda monipuolisempaa näkökulmaa ja siten rikastuttavan tutkimustuloksia. Haut rajattiin vuosiin 2000-2012. Aluksi rajauksena olivat vuodet 2005-2012, mutta laajemman aineiston saamiseksi päädyttiin ottamaan mukaan myös vanhempia tutkimuksia. Aineiston hakuprosessia ja hakusanojen käyttöä on esitetty tarkemmin Liitteessä 3 Aineiston haku. Tietokantahakujen lisäksi aineistoa etsittiin käymällä läpi Hoitotiede-lehdet vuosilta 2005-2012. Aineistoa etsittiin myös isyyttä koskevien tutkimusten lähdeluetteloista.

Hakutuloksista valittiin aluksi tutkimukset, jotka otsikon perusteella vastaisivat tutkimuskysymykseen. Aineistosta rajattiin pois maksulliset tutkimukset. Tämän jälkeen käytiin läpi tutkimusten tiivistelmät ja valittiin tiivistelmän perusteella tutkimuskysymykseen vastaavat tutkimukset. Tästä joukosta karsittiin vielä muutama tutkimus pois myöhemmässä vaiheessa, koska ne eivät lopulta vastanneet tutkimuskysymykseen. Aineistosta karsittiin myös selkeästi synnytyksen hoitoon liittyvät tutkimukset. Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset on esitetty Liitteessä 4 Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset.

5.3 Sisällönanalyysi aineiston luokittelun apuvälineenä

Aineisto järjesteltiin sisällönanalyysiä apuna käyttäen Tuomen ja Sarajärven (2006, 110-111) esittämän mallin mukaisesti. Tutkimukset luettiin läpi ja niiden sisältöön perehdyttiin. Tutkimuksista etsittiin tutkimuskysymykseen vastanneet kohdat, eli aineistosta rajattiin pois kaikki epäolennainen ja ylimääräinen. Alkuperäisilmauksia pelkistettiin eli redusointiin. Nämä pelkistetyt ilmaukset klusteroitiin eli ryhmiteltiin samankaltaisuuden perusteella. Näille ryhmille annettiin nimet. Työssä näistä ryhmistä muodostui alaluokkia, joista edelleen muodostettiin yläluokkia ja yläluokista pääluokka. Isien kokemuksista saamastaan tuesta neuvolalta muodostui kymmenen alaluokkaa ja alaluokista muodostui kolme yläluokkaa (liite 5). Myös isien näkemyksistä tarvitsemastaan tuesta neuvolalta muodostui kymmenen alaluokkaa ja kolme yläluokkaa (liite 6). Aineiston pelkistettyjä ilmauksia, joista muodostettiin alaluokat, ei ole esitetty liitteissä erikseen. Alaluokkien sisältö ilmenee kappaleessa tutkimustulokset.

Aineiston järjestely on pyritty sisällönanalyysiä apuna käyttäen tekemään aineistolähtöisesti eli välttämään aikaisemman tutkimustiedon teemoittelun vaikutusta tämän kirjallisuuskatsauksen aineiston järjestelyyn. Toisaalta täysin puhdasta aineistolähtöistä sisällönanalyysiä on mahdoton toteuttaa, sillä teoriapohja vaikuttaa työn teemoitteluun aina jossain määrin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96).

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Mitkä ovat isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolasta

Isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolalta on jäsennelty kolmeen yläkategoriaan, jotka jakautuvat alakategorioihin. Yläkategoriat ovat kokemukset neuvolajärjestelmästä, kokemukset kohtaamisesta ja kokemukset tuen osa-alueista. Yläkategorioita kantavien kappaleiden alla on raportoitu yläkategorian sisältämät alakategoriat.

6.1.1 Kokemukset neuvolajärjestelmästä

Kokemukset neuvolajärjestelmästä jakautuvat tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden kokemuksiin neuvolasta ja kokemuksiin palveluihin pääsystä. Viljamaan (2003, 82) tutkimuksessa tyytyväisimpiä neuvolan palveluihin olivat ensimmäistä lastaan odottavat isät. Kaiken kaikkiaan terveydenhoitajan toiminta arvioitiin melko hyväksi. (Viljamaa 2001, 78, 82.) Saatuun tukeen oltiin tyytyväisiä (Halle ym. 2008, 63). Jämsän ja Kalliomaan (2011, 119) mukaan muutamilla isillä oli aidosti myönteisiä kokemuksia perhepalveluista. Yhden lapsen isät olivat tyytyväisempiä neuvolapalveluihin kuin useamman lapsen isät (Viljamaa 2003, 83). Mesiäislehto-Soukan (2005, 124) tutkimuksessa isät kokivat kohtaamisen ja hoidon arvokkaiksi, joskin äitisuuntauneiksi. Jämsän ja Kalliomaan (2011, 117) isät eivät saaneet neuvolasta tarvitsemaansa. Deaven ja Johnsonin (2008) tutkimuksen isät olivat pettyneitä raskauden aikaiseen terveydenhuoltoon. He kokivat, että isien tarpeisiin ei panostettu. (Deave & Johnson 2008, 629.) Isille kohdennetuista palveluista koettiin olevan puutetta (Buckelew ym. 2008, 289). Valmennuksista ei koettu olevan hyötyä (Halle ym. 2008, 63). Viljamaan (2003) tutkimuksessa arvioitiin neuvolan omakohtainen merkitys, arvostus, yhteistyö ja vaikutusmahdollisuus neuvolassa keskinäiseksi. Neuvolan sijainti koettiin melko hyväksi ja tilat keskinäiseksi. Oman terveydenhoitajan valintamahdollisuus koettiin melko huonoksi. (Viljamaa 2003, 78.)

Isät kertoivat kokemuksistaan palveluihin pääsystä. Tuen piiriin pääsy vaihteli isillä (Halle ym. 2008, 63). Vastaanottojen saatavuutta pidettiin keskinäisenä. Tyytyväisimpiä vastaanottojen saatavuuteen olivat alle yksivuotiaiden esikoislasten lasten isät.

(Viljamaa 2003, 78, 84.) Paavilaisen (2003) tutkimuksessa vastaanottoaikojen ja kontaktin saamisen vaikeus neuvolaan rajoittivat neuvolaan pääsyä. Neuvolan toiminta vaikutti rajoittuvan myös virka-aikaan, mahdollisuudesta iltavastaanottoihin ei tiedotettu tai niitä ei ollut. Joskus vastaanottoajoista voitiin kuitenkin neuvotella isää ajatellen. Valmennukset sen sijaan pidettiin iltaisin, mikä sopi isille parhaiten. Ylimääräisiin tarkistuksiin päästiin tarvittaessa. Toisaalta isät toivat esille myös, että näennäisesti helposti saatavilla olevat palvelut olivatkin rajattuja. Esimerkiksi ensikäynti ajoittui tiettyyn ajankohtaan neuvolan toimintaohjeiden mukaan ja käyntiä saattoi joutua odottamaan useita viikkoja. (Paavilainen 2003, 88, 95.) Deaven ja Johnsonin (2008, 629) mukaan isillä oli kuitenkin ymmärrys siitä, että kaikille sopiva ajankohta on mahdotonta järjestää.

6.1.2 Kokemukset kohtaamisesta

Kokemukset kohtaamisesta jakaantuu kahteen alaluokkaa, jotka ovat kokemus ulkopuolisuudesta ja osallisuudesta ja kokemukset neuvolan terveydenhoitajan työskentelytavasta. Isät kokivat jäävänsä ulkopuoliseksi neuvolassa (Paavilainen 2003, 100-101; Meisiäislehto-Soukka 2005, 124; Fägerskiöld 2006, 81; Deave & Johnson 2008, 629, 631; Jämsä & Kallioma 2011, 118). Isät eivät saaneet kutsua neuvolaan eivätkä seulontauttaraäänitutkimukseen, vaikka isät saivatkin osallistua käynneille. Isän osallistuminen neuvolakäynneille oli isän oma-aloitteisuuden varassa. Isät kokivat toisinaan olevansa epätoivottuja neuvolan käynneille, vaikka sitä ei suoranaisesti ilmaistu. (Paavilainen 2003, 100.) Vuorenmaan (2011, 289) tutkimuksen mukaan 12 prosenttia isistä ei ollut tavannut kertaakaan neuvolan terveydenhoitajaa lapsen syntymän jälkeen.

Deaven ja Johnsonin (2008, 629) tutkimuksessa isät toivat esille surun tuntemuksensa, kun eivät päässeet töiden vuoksi vastaanotoille ja jäivät kokemuksista paitsi. Vastaanottojen ajankohdat lisäsivät isien ulkopuolisuuden tunnetta. Neuvolaan pääsy vaati isältä itseltään järjestelyitä työn suhteen. Työttömyys mahdollisti joidenkin isien osallistumisen neuvolakäynneille. (Paavilainen 2003, 101) Jotkut isät kokivat olevansa osallisia äidin kautta, vaikka eivät itse päässeetkään vastaanotolle (Fägerskiöld 2006, 81).

Ulkopuolisuutta koettiin vastaanotoista ja luennoista sekä niiden neuvoista ja tuesta (Deave & Johnson 2008, 629, 631). Isän vanhemmuus koettiin tulevan ohitetuksi kohtaamisessa ja hoidossa (Mesiäislehto-Soukka 2005, 124; Jämsä & Kalliomaa 2011, 118). Äitiysneuvolan ei koettu olevan isän kannalta asiakaskeskeinen (Mesiäislehto-Soukka 2005, 124). Isät kokivat, että terveydenhoitaja asetti heidät toiminnallaan ulkopuolisiksi. He tunsivat olevansa vain asiattoman sivullisen, seuralaisen tai kuuntelijan roolissa. (Paavilainen 2003, 100-101) Isät kokivat olevansa toissijaisia vanhempia vastaanotolla (Jämsä & Kalliomaa 2011, 118). Jotkut isät eivät kokeneen kuuntelijana olemista kuitenkaan täysin kielteisenä, koska siinä roolissa he saivat tietoa ja pystyivät havainnoimaan tapahtumia (Paavilainen 2003, 101).

Isän osallistuminen ei vaikuttanut neuvolakäyntien sisältöön tai kulkuun (Paavilainen 2003, 95, 101). Isät kokivat neuvolan keskittyvän pitkälti äitiin (Paavilainen 2003, 100; Buckelew, Pierrie, Chabra 2005, 289; Fägerskiöld 2006, 81). Palvelujen ei koettu koskevan isää, vaan äitiä ja lasta (Fägerskiöld 2006, 81). Keskustelu tapahtui äidin ja hoitajan välillä (Paavilainen 2003, 100). Hoitaja myös kysyi lapsen asioista äidiltä, ja isistä tuntui siltä, että he tulivat työnnettyksi sivuun. Toisaalta joillekin isille sopi käytäntö, että hoitaja kysyy lapsen asioista äidiltä. Isät kokivat, että äidin ja hoitajan välinen läheinen suhde on normaalimpi kuin isän ja hoitajan välinen suhde. (Fägerskiöld 2006, 81) Isät kokivat, että on vaikea esittää kysymyksiä ja osallistua naisten väliseen asiantuntevaan keskusteluun. Isien keskustelua ei myöskään pyritty järjestämään. Oma aktiivisuus, sinnikkyys ja kysymysten esittäminen olivat naisten väliseen keskusteluun ja toimintaan mukaanpääsyn edellytyksenä. Muuten isä jäi sivulliseksi. (Paavilainen 2003, 100-101.) Ensimmäisen lapsen saamisen ja avioeron jälkeen isät kokivat jäävänsä ulkopuolelle (Mesiäislehto-Soukka 2005, 124).

Toisaalta Paavilaisen (2003, 91) tutkimuksessa isät toivat esille osallisuuden tunteen tärkeyttä. Isän osallistuminen sai aikaan tunteen yhdessä odottamisesta sen sijaan, että raskaus olisi yksin äidin vastuulla. Tiedon sai myös silloin omakohtaisesti. Isä koki siten olevansa kanssaodottaja. Neuvolakäynteihin osallistuminen konkretisoi odotusta sekä valmisti isyyteen, ja siten isä pääsi seuraamaan raskauden kulkua ja lapsen kehittymistä. Neuvolan tilat auttoivat isää luomaan mielikuvia lapsesta. Terveydenhoitaja tunnusti miehen aseman tulevana isänä pitämällä isää kumppanina ja tasavertaisena asiakkaana äidin kanssa. Isä koki olevansa kumppanin asemassa terveydenhoitajan kutsuessa isän vastaanotolle mukaan, tarjoamalla istumapaikan äidin vieressä, puhumalla

isälle ja selittämällä tutkimuksia myös suoraan isälle. Kun isä koki olevansa kumppanin asemassa, pystyi hän osallistumaan keskusteluun, esittämään kysymyksiä ja tuomaan mielipiteitään esille. (Paavilaisen 2003, 86, 91)

Isien kokemuksia neuvolan terveydenhoitajan työskentelytavasta käsiteltiin Paavilaisen ja Vuorenmaan tutkimuksissa. Paavilaisen (2003) tutkimuksessa isät toivat esille terveydenhoitajan luoman hyvän kohtaamisen ja ilmapiirin tärkeyden. Hyvän ilmapiirin vallitessa oli miellyttävä tulla neuvolaan. Terveydenhoitajan ollessa hyväntuulinen, huumorintajuinen ja asiakkaan tasalle asettuva, kokivat asiakkaat olevansa tervetulleita asiakkaita sellaisina kuin olivat. Isät kokivat, että kokeneet ja pysyvät terveydenhoitajat osasivat luoda myönteisen, leppoisan ja välittömän ilmapiirin. Tärkeäksi koettiin, että keskustelu ja ohjaus olivat tasa-arvoisia, neuvottelevia ja sallivia. Hyvänä pidettiin, kun terveydenhoitaja antoi vanhempien tehdä itse ratkaisunsa. Painostus ja syyllistäminen koettiin huonoiksi. (Paavilainen 2003, 92.) Vuorenmaan tutkimuksessa (2011, 289) terveydenhoitajan antamien ohjeiden kannustavuus koettiin melko hyväksi.

6.1.3 Kokemukset tuen osa-alueista

Kokemukset tuen osa-alueista jakautuu luokkiin kokemukset saadusta tuesta, kokemukset tietotuesta, kokemukset ohjeista, kokemukset tuen henkilökohtaisuudesta ja yksilöllisyydestä, kokemukset tuesta perheelle, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen ja kokemukset vertaistuesta. Vuorenmaan (2011) mukaan isän näkemys lapsesta vaikutti kokemukseen saadusta tuesta. Vaativana lastaan pitävät arvioivat saavansa tukea vähemmän kuin isät, jotka pitivät lastaan helppona. Nuoremmat isät arvioivat saadun tuen määrän pienemmäksi kuin vanhemmat isät. Päätöksen tekoon saatu tuki koettiin kohtalaiseksi. Massenusoireiset isät saivat päätöksentekoon enemmän tukea kuin muut isät. Neuvolalta saatu konkreettinen apu koettiin kokonaisuudessaan kohtalaiseksi. Parhaan arvion neuvolan konkreettisesta avusta oli aikana saatu tuki. Konkreettista apua kokivat saavansa enemmän pienikokoisena syntyneiden lasten isät kuin yli 2500 grammaa painaneiden lasten isät. Pelokkaasti raskauteen suhtautuvat isät kokivat saavansa konkreettista apua vähemmän kuin luottavaisesti raskauteen suhtautuneet. (Vuorenmaa 2011, 290-291.)

Neuvolasta ja valmennuksista saatu tietotuki nähtiin usein riittävänä. Joiltain osin tieto jäi kuitenkin puutteelliseksi. Tällöin tietoa etsittiin neuvolan ulkopuolelta. Koettiin, että keskeistä asiantuntijuuteen kasvussa oli oma-aloitteisuus. Rohkaisua itsenäiseen tiedonhankintaan, omiin havaintoihin ja itsensä tarkkailuun ei kuitenkaan koettu. (Paavilainen 2003, 92-93.) Deaven ja Johnsonin (2008, 629) tutkimuksessa isät kokivat turhauttavana uusille isille suunnatun tiedon puutteen. Jämsän ja Kalliomaan (2011, 117) tutkimuksessa osa isistä ilmoitti saavansa neuvolasta tietoa. Valmennuksessa saatu tieto oli ennestään tuttua ja vain ensimmäistä lastaan odottavien tiedot synnytyksestä lisääntyivät tai vahvistuivat. Tietoa itse hankkineille valmennus ei tuonut uutta. Tiedon tuttuus saattoi isien mukaan olla osasy syy valmennuksessa esitettyjen kysymysten vähyyteen. (Paavilainen 2003, 88, 99.)

Paavilaisen (2003) tutkimuksessa isät kertoivat kokemuksistaan perhevalmennuksesta. Synnytystieto koettiin tärkeäksi, hyödylliseksi ja mielenkiintoiseksi. Jos synnytykseen ei ollut perehdytty itsenäisesti, koettiin valmennuksesta saatu synnytystieto kattavaksi. Toisaalta koettiin, että synnytyksen todellisuudesta jäi epäselvä kuva. Koettiin, että saatu tieto ei kattanut synnytyksen monimuotoisuutta eikä yksilöllisyyttä. Joskus valmennuksissa annettu synnytystieto koettiin vanhentuneeksi. Koettiin, että valmennuksissa ei puhuttu synnytyspelosta eikä kivusta selviytymiseen valmistettu. (Paavilainen 2003, 88, 99.)

Neuvolasta saatu tieto raskauden kehitymisestä, terveydenhuollosta ja seurantakäynteistä auttoi raskausajan suunnittelussa. Neuvolasta saatiin tietoa raskauden aikana äidissä tapahtuvista muutoksista. Puutteelliseksi koettiin odotuksessa mahdollisesti ilmeviin vaikeuksiin valmistaminen. Esimerkiksi Downin syndroomasta tai Rh-immunisaatiosta ei kerrottu riittävästi. Myös isän asemasta ja tehtävistä saatu tieto oli puutteellista. Jo raskausaikana puhuttiin synnytyksestä, imetyksestä ja vastasyntyneen hoidosta. Koettiin tärkeäksi, että valmennuksessakin puhuttiin lapsen hoidosta. Kaikki terveydenhoitajat eivät kertoneet lapsen kehitysvaiheesta ja tutkimustulosten merkityksestä. Ohjausta saatiin myös terveystottumuksista ja sosiaalietuuksista. (Paavilainen 2003, 86, 93, 98-99, 101.) Vuorenmaan (2011, 290) tutkimuksen mukaan isät saivat neuvolasta eniten ohjeita vauvan hoitoon ja vähiten ohjeita saatiin vauvan kehityksen edistämiseen ja lisäavun hakemiseen tarvittaessa.

Vuorenmaan (2011) tutkimuksen isät arvioivat terveydenhoitajalta saadut ohjeet melko hyväksi. Ohjeissa ymmärrettävyys arvioitiin parhaaksi ja tarkkuus heikoimmaksi. (Vuorenmaa 2011, 289.) Asioista ei aina kerrottu riittävän ajoissa ja yksityiskohtaisesti kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta. Valmennuksessa jotkin käytetyistä menetelmistä koettiin huonoiksi, esimerkiksi videoita kritisoitiin. (Paavilainen 2003, 93, 99.) Saatuihin ohjeisiin oltiin turhautuneita, koska niitä oli vaikea toteuttaa käytännössä (Halle 2008, 63). Paavilaisen (2003, 99) tutkimuksessa kirjallisia ohjeita pidettiin epäselvinä. Deaven ja Johnsonin (2008, 629) tutkimuksessa sen sijaan ohjelehtiset koettiin hyödyllisiksi.

Vuorenmaan (2011) tutkimuksessa tuli esille isien taustatekijöiden merkityksiä suhteessa tyytyväisyyteen ohjeista. Isät, joilla oli positiivinen kuva itsestään ja lapsesta kokivat ohjeet paremmaksi kuin isät, joilla oli negatiivinen minäkuva ja kielteinen näkemys lapsesta. Myös masennusoireiset isät ja pelokkaasti raskauteen suhtautuvat isät arvioivat ohjeet heikommaksi kuin ei-masennusoireiset isät ja rauhallisesti raskauteen suhtautuvat isät. (Vuorenmaa 2011, 289-290.)

Kokemukset neuvolan henkilökohtaisuudesta ja yksilöllisyydestä koettiin vaihtelevasti. Neuvolasta saatu henkilökohtainen tuki koettiin vaihtelevasti Säkjärven (2008, 23) tutkimuksessa ja keskinkertaiseksi Viljamaan (2003, 78) tutkimuksessa. Vuorenmaa (2011, 290) tutkimuksessa isät ilmoittivat saavansa neuvolalta emotionaalista tukea kohtalaisesti. Jämsän ja Kalliomaan (2011) mukaan isät eivät voineet käsitellä neuvolassa tunteitaan, eikä keskustelua itselle merkityksellisistä asioista mahdollistettu. Toisaalta isien puhumattomuus tunteista saattoi myös osittain johtua isistä itsestään johtuvista syistä. Kokemusten ja tunteiden käsittelemättömyyden taustalla oli puutteellinen luottamus. (Jämsä & Kallioma 2011, 117-119.) Paavilaisen (2003, 95) tutkimuksessa isät kokivat neuvolan uudenaikaiseksi ja vieraaksi toimintakulttuuriksi. Viljamaan (2003, 78) tutkimuksessa isät arvioivat luottamuksellisen ilmapiirin neuvolassa keskinkertaiseksi.

Neuvolan yksilöllisyys koettiin Vuorenmaan (2011, 290-291) tutkimuksessa melko hyväksi ja Viljamaan (2003, 78) tutkimuksessa keskinkertaiseksi. Joissakin neuvoloissa käynnit eivät tuntuneet yksilöllisiltä (Paavilainen 2003, 95). Vuorenmaan (2011, 289) tutkimuksessa saatujen ohjeiden yksilöllisyys koettiin kohtalaiseksi. Ohjeet annettiin mekaanisesti ja ennalta suunnitellulla tavalla riippumatta perheen tiedoista ja toivomuk-

sista. Keskustelu-aikaa ei jäänyt kiireen vuoksi. Lyhyttä vastaanottoaikaa supistivat myös puhelut ja muiden asiakkaiden asioiden hoitaminen. Toisaalta kiireeseen suhtauttiin ymmärtäväisesti. (Paavilainen 2003, 89, 95, 97.)

Paavilaisen (2003) tutkimuksessa isät toivat esille kokemuksiaan perheelle suunnatusta tuesta ja vanhemmuuden tukemisesta. Vuorenmaan (2011) tutkimuksessa käsiteltiin perheelle, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen saatua tukea. Paavilaisen (2003) mukaan terveydenhoitaja ei ottanut perheen asioita esille, vaan perhe itse joutui olemaan aloitteellinen perheen asioiden käsittelemiseksi. Isät kokivat, että terveydenhoitaja kysyi harvoin perheen muiden lasten suhtautumisesta tulevaan vauvaan. Koko perheen tukeminen ja vanhemmuuteen ohjaus koettiin niukaksi. (Paavilainen 2003, 90, 98, 101.) Vuorenmaan (2011) mukaan tutkituista emotionaalisen tuen osa-alueista isät saivat tukea perhettä koskeviin asioihin ja perheen pärjäämiseen kohtalaisen hyvin. Vanhemmuuden merkityksestä parisuhteeseen saatiin vähiten tukea. (Vuorenmaa 2011, 290-291.) Viljamaan (2003, 78) tutkimuksessa vanhemmuuden tukeminen koettiin keskinertaiseksi samoin kuin lapsen terveyden ja kehityksen tukeminen.

Isät kertoivat useassa tutkimuksessa kokemuksistaan vertaistuesta. Neuvolan vertaistoimintaa pidettiin tärkeänä (Säkjärvi 2008, 17). Myönteistä oli kuulla kokemuksia saman elämäntilanteen läpikäyneiltä perheiltä (Deave & Johnson 2008, 629). Säkjärven (2008) tutkimuksessa suurin osa (80%) isistä ilmaisi, että isyydessä on asioita, joita on helpompi käsitellä juuri toisten isien kanssa. Vertaistuen saatavuuden isät kokivat vaihtelevasti. (Säkjärvi 2008, 17-18.) Viljamaan (2003, 76) tutkimuksessa suuri osa (89.2%) isistä koki, että neuvolasta ei saa vertaistukea. Eniten vertaistukea isät kokivat saaneensa lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana. Neuvolan vertaistoiminnan mahdollistava työote arvioitiin keskinertaiseksi. (Viljamaa 2003, 76-78.) Neuvolan valmennusryhmissä ei hyödynnetty kokeneita isiä, minkä Mesiäislehto-Soukan (2005, 124) tutkimuksen isät kokivat puutteeksi.

6.2 Mitkä ovat isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolalta?

Isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolalta on jäsennetty kolmeen yläkategoriaan, jotka ovat henkilökohtainen huomiointi isänä, odotukset neuvolakäyntien sisällöstä ja vertaisryhmätoiminnan tarve. Yläkategoriat jakautuvat edelleen alakategorioihin, jotka on kuvattu tarkemmin yläkategorioiden nimiä kantavissa kappaleissa.

6.2.1 Henkilökohtainen huomiointi isänä

Henkilökohtainen huomiointi isänä sisältää odotukset suhteesta hoitajaan ja toiveet isien huomioimisesta. Isät toivoivat henkilökohtaisempaa kontaktia hoitajaan ja isän ottamisesta laajemmassa määrin mukaan lapsen asioissa (Fägerskiöld 2006, 81). Isät toivoivat, että voisivat keskustella hoitajan kanssa raskauden aikana. Isät, joilla ei ollut riittävää tukiverkostoa taustalla, kokivat että pitää tukeutua virallisempiin tuenlähteisiin. (Deave & Johnson 2008, 630.) Toisaalta tarvetta hoitajan tuelle ei ollut, jos isällä oli miespuolisia läheisiä, joiden kanssa on mahdollisuus keskustella (Fägerskiöld 2006, 81).

Isät kaipasivat enemmän isän huomiointia (Paajanen 2006, 65-66; Deave & Johnson 2008, 629). Toivoivat äitiyshuoltoon sisältöä, joka olisi suunnattu siten, että isät kokisivat olevansa osallisia. Myös yhteystietojen antaminen isälle olisi tärkeää. (Deave & Johnson 2008, 629.) Perhepalvelujen käytäntöjä, periaatteita ja henkilöstön toimintaa olisi kehitettävä kohtaamaan isiä paremmin (Jämsä & Kalliomaa 2011, 118). Isän osallistuminen käynneille auttaisi isyyteen kasvamisessa ja lapsi sekä muuttuva elämä alkaisi konkretisoitua miehelle jo ennen syntymää (Paavilainen 2003, 91). Myös neuvolassa jaettavalta materiaaalilta ja ohjeilta toivottiin enemmän isän huomiointia (Paajanen 2006, 65-66). Toisaalta Paavilaisen (2003, 91) tutkimuksessa isät kuitenkin näkivät äidin terveydenhoidon neuvolan ensisijaisena tehtävänä, eivätkä odottaneet isän olevan huomion kohteena.

6.2.2 Odotukset neuvolakäyntien sisällöstä

Odotukset neuvolakäyntien sisällöstä jakautuu alakategorioihin yleinen odotus neuvolakäyntien sisällöstä, odotukset tuesta, tuen ja tiedon tarve isyydestä ja vanhemmuudesta, tuen ja tiedon tarve parisuhteesta, tuen ja tiedontarpeet raskaudesta ja synnytyksestä, tuen ja tiedontarve lapsesta ja tuen ja tiedon tarve perheestä.

Paavilaisen (2003) tutkimuksessa kuvattiin isien yleisiä odotuksia neuvolakäyntien sisällöstä. Isät näkivät neuvolan ensisijaisena tehtävänä raskauden seurannan. Esimerkiksi elämäntapaohjausta ei nähty yhtä selkeästi neuvolan tehtäväksi. Hoitajalta asiantuntijana odotettiin eniten seurannan ja toimenpiteiden osaamista. Käyntien odotettiin täydentävän omia tietoja, mikäli niissä oli puutteita. Tuleville vanhemmille keskeistä ja tärkeää oli keskustelu raskauden kulusta, mutta osa olisi kaivannut laajemminkin tukea ja ohjausta tulevaisuuden suhteen. (Paavilainen 2003, 86-87, 98.)

Tuen muodoista neuvolalta odotettiin ensisijaisesti tietotukea. Ensikertaa isäksi tulevat miehet kaipasivat tietoa enemmän kuin toista tai kolmatta lastaan odottavat isät. (Viljamaa 2003, 85, 89.) Tiedon toivottiin olevan yksityiskohtaista (Deave & Johnson 2008, 629). Mesiäislehto-Soukan (2005, 124) mukaan myös neuvolan perhevalmennukselta odotettiin tietoa. Myös tunnetuen tarve nousi esille isien toiveissa neuvolalta (Viljamaa 2003, 85). Neuvolan perhevalmennukselta odotettiin tunteiden ja kokemusten käsittelyä ennen ja jälkeen synnytyksen (Mesiäislehto-Soukka 2005, 124). Toisaalta Vuorenmaan (2011, 291) tutkimuksessa 13-24 prosenttia isistä ilmaisi, että heillä ei ole emotionaalisen tuen tarvetta neuvolan terveydenhoitajalta. Tietotuen ja tunnetuen lisäksi käytännön apu oli Viljamaan (2003, 85) tutkimuksen mukaan toivottua. Kuitenkin Vuorenmaan (2011, 290) tutkimuksessa 17-31% isistä ilmoitti, että ei tarvitse konkreettista apua ja 11-18% kokee, ettei tarvitse päätöksenteon tukea.

Isät halusivat tietoa ja tukea isyydestä ja vanhemmuudesta (Paavilainen 2003, 98; Viljamaa 2003, 85; Buckelew, Pierrie, Chabra 2005, 288-289; Mesiäislehto-Soukka 2005, 124; Deave & Johnson 2008, 629; Puputti-Rantsi 2009, 26). Etenkin ensimmäistä lastaan odottavat kaipasivat tietoa ja keskustelua vanhemmuudesta (Paavilainen 2003, 98). Isät halusivat pohtia muuttuvaa suhdetta itseensä ja lapseen (Viljamaa 2003, 85) sekä uutta roolia isänä (Deave & Johnson 2008, 629). Isät kaipasivat erityisesti isille suunnattuja vanhemmuusoppitunteja, joissa käsiteltäisiin lastenhoidon ohella isyyttä yleisesti

sekä vihanhallintaa (Buckelew ym. 2005, 288-289). Isät toivoivat omaa käyntiä isille, jossa toivottiin otettavan isien tarpeet ja näkökulmat huomioon (Deave & Johnson 2008, 629).

Parisuhteen muutoksista isät halusivat tietoa ja tukea (Deave & Johnson 2008, 629-630; Puputti-Rantsi 2009, 29). Parisuhteen ja seksielämän muutoksia ja niiden hyväksymistä haluttiin käydä läpi (Puputti-Rantsi 2009, 29). Parisuhteen mahdollisia ongelmia olisi ollut hyödyllistä käsitellä jo ennen synnytystä (Deave & Johnson 2008, 630). Viljamaan (2003) tutkimuksessa parisuhdetta haluttiin kuitenkin pohtia neuvolassa melko vähän. Enemmän isiä kiinnosti esimerkiksi tietotuki, tunnetuki ja käytännön apu neuvolalta. (Viljamaa 2003, 85.)

Tuen ja tiedontarpeet raskaudesta ja synnytyksestä tulivat esille useassa tutkimuksessa. Raskausajasta haluttiin tietoa ja ohjausta (Paavilainen 2003, 93; Mesiäislehto-Soukka 2005, 124; Deave & Johnson 2008, 629; Puputti-Rantsi 2009, 27). Neuvolakäynneiltä odotettiin tietoa äidissä tapahtuvista muutoksista. Raskauden normaalin kulun lisäksi haluttiin tietää raskauteen mahdollisesti liittyvistä negatiivisista asioista, kuten keskenmenoista ja raskausmyrkytyksestä. (Paavilainen 2003, 86, 93.) Myös raskauden alkamisesta haluttiin tietoa (Puputti-Rantsi 2009, 26). Isillä oli tiedon tarve myös isän roolista tuen antajana raskausaikana (Puputti-Rantsi 2009, 27). Synnytys oli toinen osa-alue, josta isät halusivat tietoa (Paavilainen 2003, 98; Deave & Johnson 2008, 630; Puputti-Rantsi 2009, 27). Tietoa kaivattiin synnytykseen valmistautumisesta raskausaikana (Deave & Johnson 2008, 630). Synnytyksen ajankohdasta haluttiin myös tietoa (Puputti-Rantsi 2009, 27). Raskausajan ja synnytyksen lisäksi tietoa ja ohjausta kaivattiin imeytyksestä (Paavilainen 2003, 93; Mesiäislehto-Soukka 2005, 124).

Isät halusivat tukea ja tietoa lapsen hoitoon liittyvistä asioista (Buckelew ym. 2005, 289; Deave & Johnson 2008, 629-630; Puputti-Rantsi 2009, 30; Mesiäislehto-Soukka 2005, 124). Vauvan hoidosta haluttiin käytännön läheisiä neuvoja (Deave & Johnson 2008, 629-630). Isät halusivat tietoa myös erityisesti pienten tyttölasten hoidosta (Buckelew ym. 2005, 289). Tietoa haluttiin esimerkiksi vauvan vaatteista, nukkumaan laittamisesta ja rutiineista (Deave & Johnson 2008, 630). Isät kaipasivat tukea ja tietoa myös vauvan kehityksestä (Viljamaa 2003, 91; Buckelew ym. 2005, 289; Puputti-Rantsi 2009, 30). Tietoa ja tukea kaivattiin esimerkiksi yövalvomisista, D-vitamiinimerkeistä ja vauvan hampaiden tulosta (Puputti-Rantsi 2009, 30). Lapsesta saadun tiedon toivot-

tiin olevan perusteellista (Paavilainen 2003, 93). Kehityksen tukemisen lisäksi odotettiin terveyden tukemisesta (Viljamaa 2003, 91). Tukea ja tietoa kaivattiin myös hankinnoista vauvalle sekä vauvan turvallisuudesta ja tarpeista huolehtimisesta (Puputti-Rantsi 2009, 31).

Isillä oli tarve käydä läpi perheen kasvun aiheuttamia konkreettisia muutoksia (Puputti-Rantsi 2009, 29). Suuntaviivoja toivottiin perheen ongelmissa toimimiseen ja arjen sujumiseen etenkin, jos perheessä on jo ennestään lapsia uuden vauvan lisäksi (Paavilainen 2003, 99). Tukea kaivattiin perheen yhteisestä ajasta, esimerkiksi sopivista harrastuksista (Puputti-Rantsi 2009, 29). Kuitenkin Viljamaan (2003, 91) mukaan kotikäyntejä odotettiin vähiten perhe ja parisuhdeasioissa ja Säkjärven (2008, 26) tutkimuksessa 15% isistä ilmoitti, ettei tarvitse tukea edes perheen vaikeissa tilanteissa.

6.2.3 Vertaisryhmätöiminnan tarve

Isien tarve vertaistuelle tuli esille useissa tutkimuksissa. Paajasen (2006) tutkimuksessa ilmeni tarve vertaisryhmätöiminnan lisäämiselle. Isät ilmaisivat, että isyyteen kasvu olisi helpompaa vertaisryhmän avulla. (Paajanen 2006, 65-66.) Säkjärven (2008, 17-18) tutkimuksessa esitettiin, että vertaistoimintaa on kehitettävä ja vertaistoimintaa pidettiin tärkeänä. Toisaalta Viljamaan (2003, 86) tutkimuksessa isät odottivat neuvolalta vertaistukea vähemmän kuin tietotukea, tunnetukea ja käytännön apua. Isät kaipasivat myös jo vauvan saaneilta kokemuksia ja näkökulmia vauvan kanssa selviytymisestä (Deave & Johnson 2008, 629).

Isät halusivat keskustella vertaisryhmässä isyys- ja vanhemmuuskokemuksista (Säkjärvi 2008, 17; Puputti-Rantsi 2009, 27). Tulevan ja olemassa olevan isyyden ahdistavien kokemusten ohella haluttiin käsitellä myös asioita, jotka liittyivät kahdenkeskiseen aikaan puolison kanssa. (Puputti-Rantsi 2009, 27, 29.) Sen sijaan Säkjärven (2008, 17) tutkimuksessa vain noin puolet isistä ilmaisi halun käsitellä parisuhteeseen liittyviä asioita vertaisryhmässä. Isät halusivat käsitellä lapsen tuomia muutoksia elämään, kuten vastuu lapsesta, lapsen tuomat negatiiviset muutokset, perheen ja harrastusten yhdistäminen sekä perheen kasvun mukanaan tuomista konkreettisista muutoksista elämään kuten auton ja kodin vaihto, remontti sekä taloudellinen pärjääminen. Vertaistukea kaivattiin myös lapsen nimen valintaan ja hengellisen kasvatuksen ratkaisuihin. Lisäksi

ultraäänikokemuksia ja lapsen sukupuolen selvittämistä etukäteen haluttiin käydä läpi vertaisryhmässä, sillä ne olivat ensimmäisiä isyyttä ja tulevan lapsen olemassaoloa konkretisoivia asioita. Isät halusivat keskustella myös synnytyksestä ja sektioista sekä seksielämän aloitusajankohdasta synnytyksen jälkeen. (Puputti-Rantsi 2009, 27, 29-32.)

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Ensimmäinen tutkimuskysymys koski isien kokemuksia saamastaan tuesta neuvolalta. Isien kokemukset jaoteltiin kategorioihin kokemukset neuvolajärjestelmästä, kokemukset kohtaamisesta ja kokemukset tuen osa-alueista. Kokemukset neuvolajärjestelmästä sisälsi tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden kokemukset neuvolasta ja kokemukset palveluihin pääsystä. Isien tyytyväisyyden kokemukset neuvolan suhteen olivat ristiriitaisia. Viljamaan (2003) tutkimuksen isät olivat kokonaisuudessaan suhteellisen tyytyväisiä neuvolaan, mutta Jämsän ja Kalliimaan (2011) tutkimuksessa isät toivat tyytymättömyyden tunteitaan esille. Toisaalta Jämsän ja Kalliimaan (2011) tutkimus keskittyi isyyden kiellettyihin ja negatiivisiin tunteisiin. Kansainvälisissä tutkimuksissa isät toivat esille kielteisiä kokemuksia saamastaan tuesta terveydenhuollossa isinä. Suomalaisessa neuvolajärjestelmässä isän huomiointi saattaakin olla monin paikoin parempi kuin ulkomailla, sillä neuvolan tehtäviin kuuluu myös isien huomiointi. Neuvolan palveluihin pääsystä huomionarvoiseksi seikaksi isien kokemuksissa nousi neuvolan toimiminen pääasiassa virka-aikana, jolloin useat isät ovat töissä. Neuvolapalveluihin pääsyä isät eivät pitäneetkään neuvolan vahvimpina ominaisuuksina.

Kokemukset kohtaamisesta sisälsi kategoriat kokemukset ulkopuolisuudesta ja osallisuudesta sekä kokemukset neuvolan terveydenhoitajan työskentelytavasta. Isien ulkopuolisuuden kokemus nousi esille useassa suomalaisessa ja kansainvälisessä tutkimuksessa. Ulkopuolisuuden kokemus kumpusi niin neuvolan toiminnasta kuin isien omastakin. Isät kokivat, ettei neuvolassa huomioda heitä tasavertaisena asiakkaana äidin kanssa, ja että heidän itsensä täytyy olla aktiivisia päästäkseen osallisiksi neuvolassa. Paavilaisen tutkimuksessa oli isien erittelyä hyvän terveydenhoitajan ominaisuuksista. Tasa-arvoisuus ja hyväksyvyys sekä kannustavuus koettiin hyvinä ominaisuuksina terveydenhoitajan työskentelytavassa. Syyllistäminen koettiin huonoksi.

Kokemukset tuen osa-alueista käsittelee aineiston aihealueet kokemukset saadusta tuesta, kokemukset tietotuesta, kokemukset ohjeista, kokemukset tuen henkilökohtaisuudesta ja yksilöllisyydestä, kokemukset tuesta perheelle, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen

ja kokemukset vertaistuesta. Vuorenmaan (2011) tutkimuksen keskeinen sanoma oli, että isän näkemys lapsesta vaikutti isän näkemykseen saadusta tuesta. Kun isä koki lapsen haastavaksi, koki hän saadun tuen heikommaksi. Neuvolasta saatu tietotuki koettiin vaihtelevasti. Osa isistä piti neuvolasta saatua tietoa riittävänä, jotkin isät kokivat, että neuvolasta ei saa uutta tietoa ja toiset isät kokivat neuvolasta saadun tiedon riittämättömänä. Myös neuvolasta saadut ohjeet koettiin ristiriitaisesti. Vuorenmaan (2011) ja Deaven ja Johnsonin (2008) tutkimuksessa ohjeet arvioitiin hyväksi, mutta Paavilaisen (2003) ja Hallen (2008) tutkimuksissa ohjeita kritisoitiin.

Neuvolan henkilökohtaisuus ja yksilöllisyys koettiin vaihtelevasti. Jotkin isät kokivat myös vaikeutta olla avoimina neuvolassa, koska eivät tunteneet oloaan luottavaiseksi. Henkilökohtainen huomioiminen ja yksilöllisyys olivat kaiken kaikkiaan neuvolassa keskinkertaisia. Vanhemmuuden ja perheen tukeminen koettiin vaihtelevasti eri tutkimuksissa. Vertaistuki koettiin tärkeäksi ja myönteisesti, kun sen pariin päästiin. Neuvolan järjestämän vertaistuen laatua ja määrää kuitenkin arvosteltiin.

Toinen tutkimuskysymys oli isien näkemyksistä tarvitsemastaan tuesta neuvolassa. Jaotelimme kirjallisuuskatsauksessa isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta kolmeen yläkategoriaan, jotka ovat henkilökohtainen huomiointi isänä, odotukset neuvolakäyntien sisällöstä ja vertaisryhmätoiminnan tarve. Henkilökohtainen huomiointi isänä sisältää alakategoriat odotukset suhteesta hoitajaan ja toiveet isien huomioimisesta. Etenkin isät, joilla ei ollut hyvää tukiverkostoa, kaipasivat hoitajaan läheisempää suhdetta. Useassa tutkimuksessa isät toivat esille neuvolan tarvetta kehittyä isälähtöisemmäksi.

Odotukset neuvolakäyntien sisällöstä koostuu aihealueista yleinen odotus neuvolakäyntien sisällöstä, odotukset tuesta, tuen- ja tiedontarve isyydestä ja vanhemmuudesta, tuen ja tiedon tarve parisuhteesta, tuen ja tiedontarpeet raskaudesta ja synnytyksestä, tuen ja tiedon tarve lapsesta sekä tuen ja tiedon tarve perheestä. Neuvolasta toivottiin saavan tietotukea, tunnetukea ja tukea käytännön asioissa. Toisaalta Vuorenmaan (2011) tutkimuksessa isät toivat esille myös, etteivät tarvinneet tunnetukea neuvolalta.

Raskaus ja synnytys olivat aihealueita, joista isät halusivat tietoa ja tukea. Tärkeää oli myös tietotuki lapsen hoidosta ja isän vanhemmuudesta. Erityisesti lapsen hoidon tukemisessa nousi isien toiveissa isänäkökulman tarve esille. Isät kaipasivat erityisesti isille suunnattua tukea, tietoa ja käytännön ohjeita. Lapsen hoidon lisäksi parisuhteessa muutokset olivat asioita, joista isät kaipasivat tietoa ja tukea. Isille parisuhteen käsittely ei kuitenkaan ollut yhtä tärkeää neuvolassa kuin lapseen liittyvä tuki. Perheen asioissa perheen muutokset lapsen myötä mietityttivät isiä, mutta perheen tukeminen ei noussut tärkeimpiin isien tarpeisiin neuvolalta.

Vertaisryhmätoiminnan tarpeesta isät kertoivat monessa tutkimuksessa. Vertaisryhmätoimintaa toivottiin lisättävän ja kehitettävän. Vertaisryhmissä haluttiin käsitellä erityisesti lapseen liittyviä asioita ja isyyttä. Halu parisuhteen käsittelyyn vertaisryhmässä vaihteli.

Keskeisimmiksi tuloksiksi isien kokemuksista neuvolasta ja neuvolan tuesta nousivat siis isien ulkopuolisuuden kokemus neuvolassa ja vertaistuen tärkeys sekä vertaistoiminnan kehittämisen tarve. Myös isien näkemyksissä tarvitsemastaan tuesta neuvolalta korostui vertaistuen tarve ja vertaisryhmätoiminnan kehittämisen tarve. Isien näkemyksissä tarvitsemastaan tuesta kuului erityisesti isille suunnatun tuen ja tiedon tarve. Eniten isät odottivat neuvolalta tietotukea raskaudesta ja synnytyksestä sekä lapsen hoidosta.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus koostuu uskottavuudesta, siirrettävyydestä, riippuvuudesta ja vahvistettavuudesta. Uskottavuuden käsitteeseen sisältyy riittävän selkeä kuvaus tutkimuksen tulosten muodostumisesta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160) Pyrimme selkeyttämään tulosten muodostumista kappaleessa 5.3 Sisällönanalyysi aineiston luokittelun apuvälineen, jotta lukija ymmärtää tulosten rakenteen.

Siirrettävyyden varmistamiseksi aineiston keruu ja analyysin vaiheet tulee kuvata riittävän yksityiskohtaisesti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160). Työssämme olemme kuvanneet tiedonhakua sanallisesti ja työmme liitteenä on tiedonhakua kuvaava taulukko. Olemme kuvanneet myös kirjallisuuskatsauksemme vaiheet kappaleessa 5.3 Sisällönanalyysi aineiston luokittelun apuvälineenä. Sisällönanalyysistä muodostuneet

alaluokat, yläluokat ja pääluokat on kuvattu Liitteissä 5 Isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolassa ja Liitteessä 6 Isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolta kuvi-
oin. Kappaleen 6 Tutkimustulokset alla on esitetty alaluokkien sisältämät ilmaukset. Lisäksi liitteistä löytyy taulukko (Liite 4), johon on koottu kaikki kirjallisuuskatsaukseen sisällyneet tutkimukset. Taulukosta ilmenee alkuperäistutkimusten keskeiset lähtökohdat ja tulokset.

Kirjallisuuskatsauksemme vahvuutena on tutkimuksen validiteetti, eli kirjallisuuskatsauksessa on tutkittu sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia eli isien kokemuksia saamastaan tuesta neuvolassa ja isien näkemyksiä tarvitsemastaan tuesta neuvolalta. Tutkimustuloksissamme olemme pyrkineet objektiivisuuteen, puolueettomuuteen ja tutkimustulosten arvottamisen välttämiseen. Koemme tutkimustulosten kategorioinnin selkeäksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Lisäksi kirjallisuuskatsausta on ollut tekemässä kaksi tutkijaa, joka osaltaan lisää tutkimuksen vahvuutta. Kankkunen ja Vehviläinen-Julkunen (2009, 159-160, 162) kuvaavat edellä mainittuja ominaisuuksia tutkimuksen vahvuutta tukeviksi ominaisuuksiksi. Arvioimme kirjallisuuskatsauksen aineiston luotettavaksi, joskin osa tutkimuksista voisi olla tuoreempiakin. Toisaalta vanhimmat aineiston tutkimukset on julkaistu vuonna 2003, joten yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä emme ole käyttäneet. Kankkunen ja Vehviläinen-Julkunen (2009, 168) mukaan etenkin hoitotieteessä tuoreiden lähteiden käyttö on tärkeää, sillä terveydenhuolto on nopeasti kehittyvää alaa.

Tutkimuksen vahvuutta lisäisi, jos tutkimuksen alaluokkien sisältämät pelkistetyt ilmaukset olisi esitetty myös liitteissä eikä vain 6 Tutkimustulokset kappaleessa. Lisäksi pelkistettyjen ilmausten ryhmittelyn esittely alaluokiksi ja edelleen yläluokiksi ja pääluokiksi lisäisi tutkimuksen vahvuutta. Tutkimuksen luotettavuutta lisäisi laajempi aineisto. Tässä kirjallisuuskatsauksessa on käytetty aineistona ainoastaan kahtatoista tutkimusta. Kansainvälisten lähteiden käyttö voi myös heikentää osan tutkimustuloksista soveltuvuutta suomalaiseen neuvolajärjestelmään.

Kirjallisuuskatsauksessamme olemme pyrkineet eettiseen toimintaan kunnioittamalla alkuperäistutkimusten tekijöitä asiallisilla lähdemerkinnöillä. Tutkimuksemme tavoitteellisena lähtökohdana on ollut hyödyllisyys terveydenhoitotyölle.

7.3 Johtopäätökset

Isien kokemuksissa neuvolasta korostui ulkopuolisuuden tunne. Ulkopuolisuuden kokemus kumpusi isien mukaan neuvolamaailmasta ja hoitajasta ja myös isästä itsestään. Toisaalta, jos isä kokisi aina olevansa tasavertainen asiakas neuvolassa äidin kanssa, ei isälle välttämättä syntyisi kokemusta siitä, että hän itse on osasy syy ulkopuoliseksi jättäytyessään. Näkisimme ensisijaisesti neuvolan tehtäväksi luoda neuvolasta paikka, jossa isäkin tuntee olevansa tasavertainen asiakas äidin kanssa.

Asenteet muuttuvat hiipien ja toisaalta ne ovat usein niin syvässä, että muutoksien eteen on tehtävä tietoista työtä. Ajatus neuvolasta perinteisesti naisten maailmana on varmasti juurtunut monen isän, äidin ja terveydenhoitajankin mielikuviin. Nykyneuvola on suunnattu koko perheelle, mutta vanha ajattelu voi häilyä uusienkin sukupolvien mielissä. Ehkä neuvolassa tulisi aktiivisemmin kampanjoida isien puolesta neuvolan asiakkaina. Isän keskeisen asiakkaan rooli neuvolassa tulisi saada iskostettua niin isien kuin äitienkin ajatuksiin.

Yksittäinen terveydenhoitaja voi tehdä pieninkin elein neuvolasta ja työstään isäkeskeisemmän. Peruspilareina isän osallisuuden lisäämisessä ja tukemisessa neuvolassa olisi erillisen kutsun esittäminen isälle neuvolaan, vastaanottohuoneen järjestäminen siten, että isälle on valmiina paikka ja yhtäläinen vuorovaikutus vastaanotolla isän kanssa siinä missä äidinkin. On tärkeää osoittaa isälle katsein, elein ja puheella, että isä on merkityksellinen neuvolan vastaanotolla. Isälle voisi järjestää myös erillisen isäkäynnin.

Terveydenhoitajista valtaosa on naisia. Voidaankin pohtia kykeneekö nainen samaistumaan miehen vanhemmuuteen ja isyyteen. Onko naistyöntekijällä kykyjä kohdata isät ja antaa isille heidän kaipaamaansa tukea. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä (2008/24) terveydenhoitajat kokivat, että nainen voi asettua miesten maailmaan ja tukea miestä. Tämä on kuitenkin terveydenhoitajien oma näkemys. Isien ääni ei selvityksessä kuulu.

Kirjallisuuskatsauksessa isien toiveissa korostui isien ulkopuolisuuden tunteen lisäksi isille suunnatun tiedon tarve. Etenkin isän vanhemmuudesta ja lapsen hoidosta kaivattiin juuri isille suunnattua tietoa ja tukea. Isän vanhemmuudessa voi olla erilaisia piirteitä kuin äidin vanhemmuudessa. Saako neuvolasta tukea isän vanhemmuudelle ja osaa-

vatko terveydenhoitajat tukea isää isän tarpeiden mukaisesti? Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä (2008:24, 3) suurin osa terveydenhoitajista koki valmiutensa isien tukemiseen riittäviksi. Kuitenkin kaksi kolmasosaa terveydenhoitajista toivoi lisäkoulutusta isätyöhön (STM 2008:24). Näistä tuloksista voisi päätellä isätyön kehittämisessä olevan vielä paljon mahdollisuuksia ja myös halua siihen.

Myös vertaistuen merkitys isille korostui kirjallisuuskatsauksessamme. Isät kokivat vertaisryhmän tärkeäksi ja kaipasivat lisää vertaistoimintaa ja vertaistoiminnan kehittämistä. Isät toivoivat erillisiä isäryhmiä. Vertaisryhmätoiminnan arvokas toimija on kolmas sektori. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Isäskit Ry ovat aktiivisia isätyön ja vertaisryhmätoiminnan kehittäjiä ja ylläpitäjiä. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on oiva lisä neuvolapalveluihin ja yhteistyötä kannattaa ehdottomasti vaalia. Neuvolan ei tule kuitenkaan tuudittautua ajatukseen isätyön ulkoistamisesta kolmannen sektorin toimijoille vaan pyrkiä luomaan omia palveluita ja malleja isätyöhön.

7.4 Jatkotutkimusehdotelmat

Opinnäytetyö on toteutettu pääasiassa perinteisen perheasetelman näkökulmasta, jossa perheeseen kuuluu isä, äiti ja lapsi. Kuitenkin läpi opinnäytetyönprosessin nykyperheiden monimuotoisuus pilkahteli lähdemateriaalissa ja mediassa. Jatkotutkimusehdotelmat opinnäytetyön pohjalta ovat perehtyminen jonkin muun kuin perinteisen ydinperheen isän neuvolakokemuksiin ja -tarpeisiin. Isyyden muodot ovat moninaisia. On etäisiä, viikonloppuisia, yksinhuoltajaisia, uusperheen isiä, adoptiolapsen isiä ja sateenkaari-perheen isiä. Myös lapsettomuuden voisi nähdä eräänä isyyteen liittyvänä osa-alueena. Näiden ryhmien tarpeet ja toiveet neuvolalta voivat erota perinteisen ydinperheen isän tarpeista. Erilaisten isien tarpeisiin vastaaminen on arkipäivää neuvolassa, mutta työkaluja niihin voisi kaivata lisää. Taustatyö työkalujen pohjalle on tarpeen eli erilaisten isien tarpeita olisi hyvä selvittää.

7.5 Kehittämistehtävä

Kehittämistehtävän tarkoituksena on ohjata terveydenhoitajaopiskelijoille oppitunti isyydestä ja isyyden tukemisesta neuvolassa. Kehittämistehtävään liittyen tuotettiin Tampereen ammattikorkeakoulun Hoitotyön koulutusohjelmassa hyödynnettäväksi oppimateriaali. Kehittämistehtävän tavoitteena on terveydenhoitajaopiskelijoiden tiedon lisääntyminen isyydestä ja isyyden tukemisesta neuvolassa. Opiskelijat ovat terveydenhoitajaopintojen syventävässä vaiheessa ja he opiskelevat parhaillaan äitiys- ja lastenneurolatyötä.

Oppitunnin rakenne koostui luento-osasta ja pienryhmätyöskentelyosasta. Oppitunti alkoi luento-osalla, jonka tukena oli PowerPoint-esitys (liite 7). PowerPoint-esityksen tarkoituksena oli helpottaa opiskelijoille opetuksen seuraamista. Luento sisälsi tietoa isyydestä ja isyyden tukemisesta. Käsitellyt aihealueet liittyivät isyyden määrittelyyn ja jaotteluun sekä isyyden kehittämiseen.

Oppitunnin pienryhmätyöskentelyosuus suunniteltiin niin, että taustalla vaikuttaa ongelma-perustaisen oppimisen ideologia. Opiskelijat saivat pohdittavaksi isä-case:t, joihin he ryhmissä miettivät ratkaisuja. Tämä menetelmä oli ennestään tuttu Tampereen ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoille tutortyöskentelyn myötä. Oli oletettavaa, että opiskelijoiden on helppo lähteä työskentelemään totutulla tavalla. Ongelma-perustaisen oppimisen hyödyntämiseen päädyttiin myös, koska haluttiin aktivoida opiskelijoita omaan ajatteluun. Työelämän tilanteet eivät aina mene teorioiden esittämällä tavalla. Käytännön työssä tulee eteen ongelmatilanteita, joissa täytyy selviytyä oman ongelmanratkaisukyvyn pohjalta. (Poikela & Poikela 1999, 168.) Isyyden tukeminen on aihealue, jonka kysymyksiin ei ole yksinkertaisia tai vain oikeita ja vääriä vastauksia. Ryhmätyöskentelyn ajatteltiin tuovan aiheen pohtimiseen monipuolisia näkökulmia. Ongelma-perustainen opiskelu kasvattaa opiskelijoita kriittiseen ja itsenäiseen ajattelutapaan (Poikela & Poikela 1999, 168).

Opiskelijat pohtivat 3-4 henkilön ryhmissä isä-caseja noin kymmenen minuutin ajan, jonka jälkeen case:t käytiin läpi koko ryhmän kuullen. Luokan ilmapiiristä pyrittiin luomaan avoimen keskusteleva, jotta opiskelijat kokivat voivansa ottamaa kantaa ja kommunikoida keskenään.

Oppitunnin päätteeksi opiskelijoilta pyydettiin palautetta. Opiskelijat olivat kokeneet oppitunnin sisällön mielenkiintoiseksi ja kattavaksi. Monesta palautteesta tuli ilmi, että aihe koettiin tärkeäksi ja opiskelijat saivat hyviä vinkkejä käytännön työhön. He toivat myös esille, että asiat oli hyvin selitetty. Palaute esiintymisen osalta oli pääosin myönteistä. Esiintyminen oli heidän mielestään rauhallista, selkeää ja varmaa. Useat opiskelijat kiinnittivät huomiota hiljaiseen äänenkäyttöön esiintyjien osalta ja opiskelijat toivoivat kuuluvampaa puhetta. Case:ja monet pitivät hyvänä oppimismenetelmänä. Myös PowerPointin yhteyteen liitetty video koettiin hyväksi lisäksi luentoon.

Oma arvio oppituntien pitämisestä on pitkälti samassa linjassa opiskelijoiden palautteen kanssa. Aihe on laaja, joten oli haastavaa valita, mitä asioita käsittelemme oppituntien yhteydessä. Joitakin osa-alueita jätettiin pois, koska muuten olisi ehtinyt vain ”raapaista pintaa” kustakin aiheesta. Tiedon karsimisen ansiosta pystyi paremmin syventymään valittuihin osa-alueisiin. Oli etukäteen tiedossa, että opiskelijoiden kanssa ei ollut käsitelty isyyteen liittyviä asioita, mikä osaltaan helpotti oppituntien sisällön suunnittelua. Tarkoituksena oli, että oppitunnit kattaisivat neuvolatyön kurssien isyyteen liittyvien asioiden käsittelyn. Osa isyyteen liittyvistä aiheista, kuten esimerkiksi vertaistuki, sisällytettiin case:ihin. Case:t sijoitettiin oppituntien loppuun ajatuksella, että luento-osuuden jälkeen aihe on jo lähtenyt elämään opiskelijoiden ajatuksissa ja siten he pohtisivat case:jä monipuolisemmin. Olimme tyytyväisiä siihen, miten paljon pohdintaa case:t saivat aikaan luokassa. Jälkikäteen ajatellen olisi ollut hyvä aktivoida opiskelijoita jo luento-osuuden aikana. Nyt aktivointi painottui oppituntien loppuosaan.

Opiskelijoiden neuvolaharjoittelu oli alkamaisillaan, minkä innoittamana kokosimme oppituntien loppuun muistilistan isyyden tukemisesta neuvolassa. Otimme muistilistalle asioita, jotka ovat mahdollisimman konkreettisia neuvoja neuvolan terveydenhoitajan työtä ajatellen. Luento-osuuden yhteyteen liitettiin lyhyt videopätkä, jossa Jouko Huttunen kertoo jaetusta vanhemmuudesta. Videon myötä haluttiin tuoda vaihtelua oppituntien sisältöön ja pitää samalla yllä opiskelijoiden mielenkiintoa. Kolmannen sektorin palveluista kertovan osuuden yhteydessä, laitettiin opiskelijoille tutustuttavaksi luokassa aiheeseen liittyvää materiaalia kuten Ensi- ja turvakotienliiton Isäkortti ja MLL:n Isä-hankkeen lehti.

Esiintymiseen olemme pääosin tyytyväisiä. Oppitunnin pitäminen ei jännittänyt ja toiminta opetustilanteessa oli rauhallista ja varmaa, kuten opiskelijatkin toivat palautteensa ilmi. Olemme myös aikaisemmin esiintyessämme saaneet palautetta liian hiljaisesta puheäänestä, joten tähän olisi pitänyt kiinnittää huomiota. Olisi ollut hyvä tarkistaa opiskelijoilta heti alussa, että äänemme kuuluvat hyvin koko luokkaan. Ajankäytön osalta oppitunnit onnistuivat hyvin. Kaikki suunnitellut aihealueet ehdittiin käydä läpi, eikä oppitunnilla joutunut kiirehtimään, vaan pystyi rauhassa selittämään ja perustelemaan esillä olevia asioita. Kaikki annettu aika käytettiin hyödyllisesti. Onnistuneen ajankäytön taustalla oli suunnitelmallisuus ajankäytössä. Etukäteen oli mietitty, paljonko aikaa kunkin osa-alueen käsittelyyn varataan. Luento-osan PowerPoint -diat olivat mielestämme selkeät. Joissakin dioissa olisi voinut olla vähemmän tekstiä, mikä olisi entisestään selkiyttänyt opetuksen seuraamista.

Oppituntien pitämisen ja suunnittelun koimme opettavaisena. Opinnäytetyötä tehdessämme perehdyimme isyyteen ja sen tukemiseen, mutta opettamisen myötä aihe syvenyi itsellemmekin entisestään. Opettaessa täytyy osata esittää asiat selkeästi ja johdonmukaisesti. Aiheen tulee olla itselle jäsentynyt ja läpikotaisin tuttu, jotta sen voi viedä eteenpäin mahdollisimman laadukkaasti.

LÄHTEET

- Buckelew, S. Pierrie, H. & Chabra, A. 2005. What Fathers Need: A Countywide Assessment of the Needs of Fathers of Young Children. *Matern Child Health J.* 2006 May;10(3):285-91
- Crockenberg, S. 1988. Social support and parenting. Cited in Cochran, M. & Niego, S. 1995. Parenting and social networks. In M. H. Bornstein (Ed.) *Handbook of parenting. Status and social conditions of parenting*, Vol. 3. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 393–418.
- Deave, T. & Johnson, D. 2008. The Transition to Parenthood: What does it mean for fathers?
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2519055/>
- Fägerskiöld, A. 2006. Support of fathers of infants by the child health nurse. *Scand J Caring Sci.* 2006 Mar;20(1):79-85.
- Haataja, A. 2004. Pohjoismaiset vanhempainvapaat kahden lasta hoitavan vanhemman tukena. *Janus* 12 1/2004, 25–48.
- Halme N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. *Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Tutkimus 15.* Helsinki: Yliopistopaino.
- Halle, C. Dowd, T. Fowler, C. Rissel, K. Hennessy, K. MacNevin, R. Nelson, MA. 2008. Supporting fathers in the transition to parenthood. *Contemporary Nurse* 2008;31, 57–70.
<http://eprints.qut.edu.au/26478/1/26478.pdf>
- House, J. S. 1981. *Work stress and social support.* Reading, Mass: Addison-Wesley Publishing.
- House, J. S., Landis K. R. & Umberson, D. 1988. Social relationships and health. *Science* 241, 540-545.
- Hermanson, E. 2012. Vanhemmuuden roolikartta. *Terveyskirjasto.*
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00206
- Huttunen, J. 2001. *Isänä olemisen uudet suunnat.* Juva: PS-kustannus.
- Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa. 2008. *Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:24.* Helsinki: Yliopistopaino.
- Hämäläinen, U. & Takala, P. 2007. Isien perhevapaat ja tasa-arvo. Julkaisussa Lilja R., Asplund R. & Kauppinen K. (toim.) 2007. *Perhevapaavalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä? Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:69.* Helsinki: Yliopistopaino.

Isyyden elinkaari. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Luettu 15.03.2013
<http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/@Bin/143856/Isyyden+elinkaari.pdf>

Isätutkija Johanna Mykkänen: Isälle annettava tilaa vanhemmuudessa. 2011.
<http://www.miestyonfoorumi.fi/uutiset.html?a100=22>

Jämsä, J. & Kalliomaa, S. toim. 2011. Isyyden kielletyt tunteet. Vammala: WL-Markkinointi Oy.

Kataja Ry. 2012. Luettu 3.3.2013.
<http://www.katajary.fi/>

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kellokumpu, J. 2007. Perhevapaiden kehitys 1990-2005: Isillä päärooli uudistuksissa, sivurooli käyttäjinä. Raportteja 10. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos.

Lastenneuvola. THL. Kasvun kumppanit. Luettu 20.02.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/neuvolat/lastenneuvola

Mesiäislehto-Soukka, H. 2005. Perheenlisäys isien kokemana – Fenomenologinen tutkimus.
<http://herkules.oulu.fi/isbn9514277260/isbn9514277260.pdf>

Miessakit Ry. Luettu 3.3.2013.
<http://www.miessakit.fi/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Isyyden elinkaari. Luettu 15.2.2013.
<http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/@Bin/143856/Isyyden+elinkaari.pdf>

Mykkänen, J. 2011. Isät kasvun kumppaneina. Luettu 20.2.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina

Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoivaisä. Alle kolmevuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri. Väestöliitto.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/01ea04ac665b0ed0637cf10a07ac7c30/1364843874/application/pdf/237276/Perhebarometri%202006.pdf>

Paavilainen, R. 2003. Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen. Äitien ja isien kokemuksia raskaudesta ja äitiyshuollosta. Tampere.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67261/951-44-5544-4.pdf?sequence=1>

Pernu, S. & Pohjola, M. 2011. Ero ja isyys. Opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34074/Ero_ja_isyys_Opas_eroperheiden_kanssa_tyoskenteleville.pdf?sequence=1

Poikela, E. & Poikela, S. 1999. Kriittisyys ja ongelmaperustainen oppiminen. Julkaisussa Järvinen-Taubert, J. & Valtonen, P. (toim.) Kriittisyyteen kasvu korkeakouluopetuksessa. Tampere: TAJU.

Pulliainen E. 2012. Sitoutunut isä on onnellinen. YLE-uutiset. Luettu 3.3.2013
http://yle.fi/uutiset/sitoutunut_isa_on_onnellinen/6369911

Puputti-Rantsi, A. 2009. Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä: Perhevalmennus isyyteen kasvun tukena. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu –tutkielma.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/59889/gradu2009puputti-rantsi.pdf?sequence=1>

Ramchandani, PG. O'Connor, TG. Evans, J. Heron, J. Murray, L. & Stein, A. 2008. The effects of pre- and postnatal depression in fathers: a natural experiment comparing the effects of exposure to depression on offspring. *J Child Psychol Psychiatry* 2008;49:1069.

Salmi M., Lammi-Taskula J., & Närvi J. 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2009:24. Helsinki: Edita Publishin Oy.

Sarkadi A, Kristiansson R, Oberklaid F, Bremberg S. 2008. Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica* 2008 Feb;97(2):153-8.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) 2003. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. & Salo, S. (toim.) 2003. Pesästä lentoon. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Säkjäjärvi, M. 2008. Mitä kuuluu isä? Mannerheimin lastensuojeluliiton isäkyselyn tulokset. Sosiaalikehitys Oy.

Säävälä, H. Keinänen, E. & Vainio, J. 2001. Isä neuvolassa –työvälineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien isien kanssa työskenteleville. Sosiaali- ja terveystieteiden Tasa-arvojulkaisu 2001:8. Helsinki: Edita Oyj.

Thoits, P. A. 1982. Conceptual, methodological and theoretical problems in studying social support as a buffer against life stress. *Journal of Health and Social Behavior* 23, 145-59.

Thoits, P. A. 1986. Social support as coping assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 54(4), 416-423.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. painos Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vanhemman vaikeita tunteita. MLL. Vanhempainnetti. Luettu 05.03.2013.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/vanhemman_vaikeita_tunteita/

Varsinais-Suomen lastensuojelun kuntayhtymä. Parisuhteen roolikartta. Luettu 01.03.2013.
http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=11&Itemid=13

Varsinais-Suomen lastensuojelun kuntayhtymä. Vanhemmuuden roolikartta. Luettu 01.03.2013.
<http://www.sosiaaliportti.fi/File/2f301bbb-6cc1-4f0b-88ba-f0ca737f82f6/Vanhemmuuden%20roolikartta.gif>

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vuorenmaa, M. Salonen, A. Aho, AL. Tarkka, M-T. Åstedt-Kurki, P. 2011. Puolivuotiaiden lasten isien neuvolan terveydenhoitajalta saamat ohjeet ja tuki. Hoitotiede 2011 vol 23 no.4.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Vahvuutta vanhemmuuteen –perheryhmät. MLL. Luettu 05.03.2013.
<http://www.mll.fi/perheille/vahvuuttavanhemmuuteen/>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

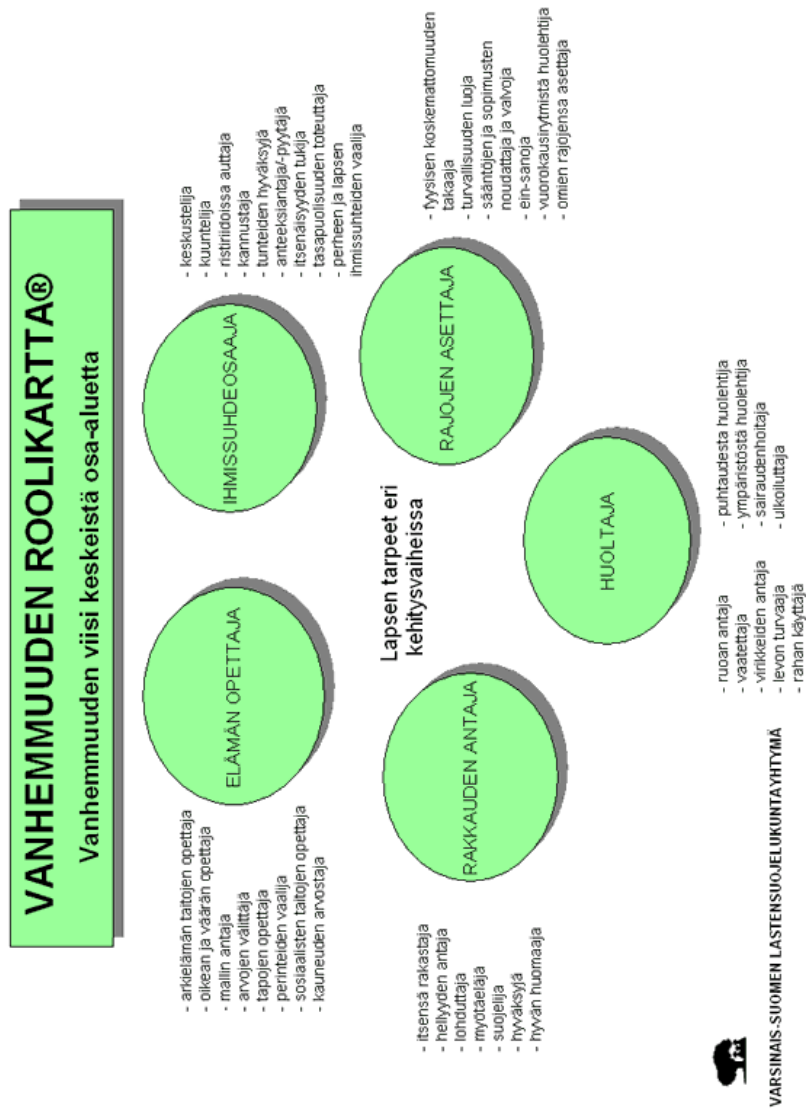
Vanhempainnetti. MLL. Luettu 05.03.2013.
<http://www.mll.fi/vanhempainnetti/>

Äitiysneuvola.THL. Kasvun kumppanit. Luettu 20.02.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/neurolat/aitiysneuvola

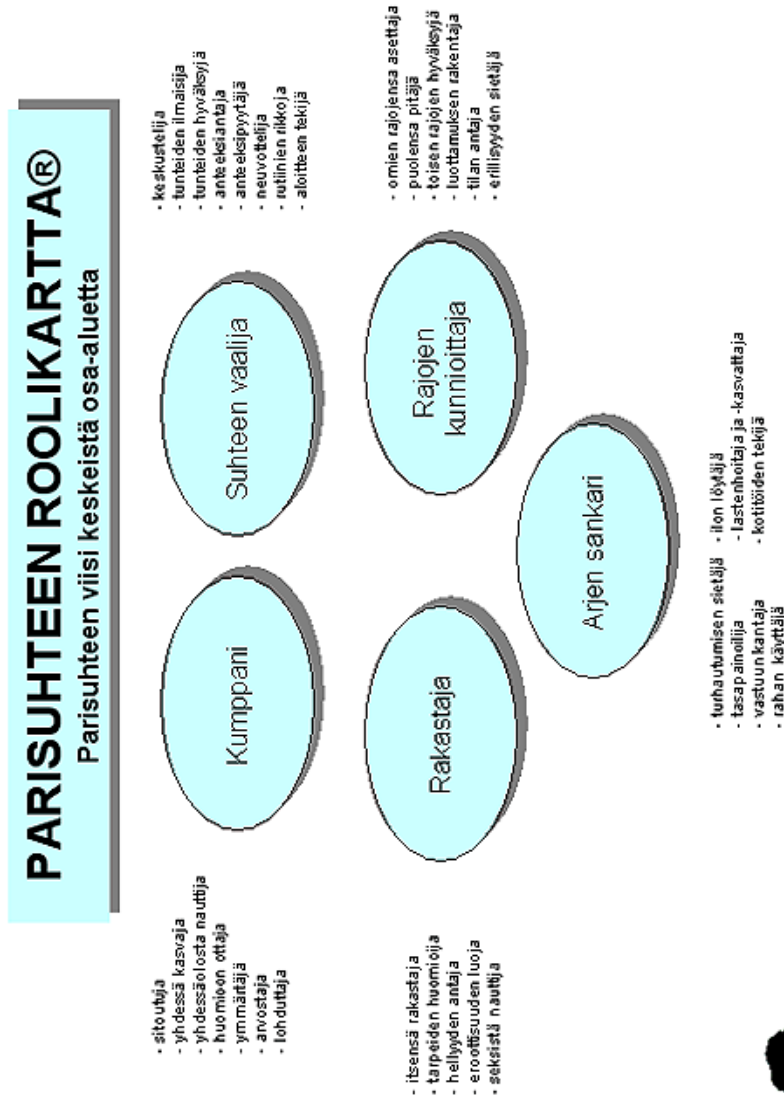
Äitiys- ja lastenneurolatyön keskeinen lainsäädäntö. THL. Kasvun kumppanit. Luettu 20.02.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/aitiys/neurolatyon_lainsaadanto

LIITTEET

Liite 1. Vanhemmuuden roolikartta

(Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä: Vanhemmuuden roolikartta)

(Varsi-
Suo-
lasten-
lukun-
tymä)nais-
men
suoje-
tayh-

Liite 3. Aineiston haku

ARTO	Medic	CINAHL	PubMed
<p>Haut ja hakusanat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. isyys? <ul style="list-style-type: none"> - 182 viitettä 2. isä AND äitiyshuol? <ul style="list-style-type: none"> - 1 viite <p>Rajaus: Sanahaku, 2000-2012</p>	<p>Haut ja hakusanat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. isä* <ul style="list-style-type: none"> - 152 viitettä 2. isä* AND tuki* <ul style="list-style-type: none"> - 15 viitettä 3. isä* AND tukeminen <ul style="list-style-type: none"> - 4 viitettä 4. isä AND äitiyshuol? <ul style="list-style-type: none"> - 3 viitettä 	<p>Haut ja hakusanat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. father AND maternal care <ul style="list-style-type: none"> - 15 	<p>Haut ja hakusanat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. father AND involvement AND pregnancy <ul style="list-style-type: none"> - 30 2. father AND experiences AND maternity nursing <ul style="list-style-type: none"> - 30 3. father AND social support AND needs AND pregnancy <ul style="list-style-type: none"> - 80 4. fatherhood AND parental education NOT mother <ul style="list-style-type: none"> - 37

Liite 4. Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset

1(5)

TUTKIMUS	TUTKIMUKSEN KOHDE	AINEISTO	KESKEISIMMÄT TULOKSET
Buckelew, Pierrie & Chabra 2005 What fathers need: A Countywide Assesment of the Needs of Fathers of Young Children	Pienten lasten isien henkilökohtaiset ja palveluihin liittyvät tarpeet.	Kyselytutkimus 204 isää, joiden lapset 0-5v.	Tarvetta ilmeni isä-lapsiaktiiviteeteille, paremmille kouluille, vanhemmuusvalmennukselle, tukiryhmille, laadukkaalle ja edulliselle lasten päivähoidolle. Puolet isistä koki, että kunta teki hyvää tai erittäin hyvää työtä tukeakseen isiä.
Deave & Johnson 2008 The transition to parenthood: what does it mean for fathers?	Ensikertaa isäksi tulevien hoidon, tuen ja opetuksen tarpeet terveydenhuollon ammattilaisilta raskauden aikana	20 ensisynnyttäjän kumppania. Puolistrukturoidut haastattelut tehtiin pariskuntien kotona raskauden viimeisen kolmanneksen aikana sekä 3-4 kuukautta synnytyksen jälkeen.	Tuloksista ilmeni, että vanhemmat kokivat tukimenetelmät puutteellisina, olisivat halunneet osallistua enemmän odotusajan terveydenhuoltoon, he tarvitsivat lisää tietoa raskauden aikana vanhemmuudesta, vauvanhoidosta ja parisuhteesta.
Fägerskiöld 2006 Support of fathers of infants by the child health nurse	Isien odotukset lasten terveydenhuollolta ja hoitajalta. Kokevatko isät saaneensa tukea ja kuinka he kokevat hoitajan voivan tukea uusia isiä?	20 isän haastattelu	Isät saattavat tuntea ulkopuolisiksi lasten terveydenhuollosta, koska hoitaja yleensä kääntyy äidin puoleen. Nykyään monet isistä haluaa osallistua lasten hoitoon ja he haluavat olla enemmän tekemisissä ja kommunikoida hoitajan kanssa.
Halle, Dowd, Fowler, Rissel, Hennessy, MacNevin & Nelson 2008 Supporting fathers in the transition to parenthood	Miesten tuntemukset ja uskomukset isyydestä sekä odotukset ja näkemykset vanhemmuudesta. Raskaudenaikaisten odotusten vastavuus varhaisen perhe-elämän todellisuuden tunnehyvinvoinnin, asenteiden vanhemmuudesta, sopeutumisen perhe-elämään ja tuen lähteiden osalta.	22 isän kysely ennen ja jälkeen synnytyksen Aineisto laajemmasta Queensland survey-tutkimuksesta	Hoitajat ovat tärkeässä asemassa isän tukijoina isyyteen siirtymisessä. Erityisesti hoitajalla on tärkeä rooli auttaa isiä isätukiverkoston luomisessa. Raskauden ja synnytyksen jälkeistä terveydenhoitoa on kehitettävä, jotta isät saisivat paremmin tukea isyyteen. Kehittämisessä on kuunneltava isiä itseään.

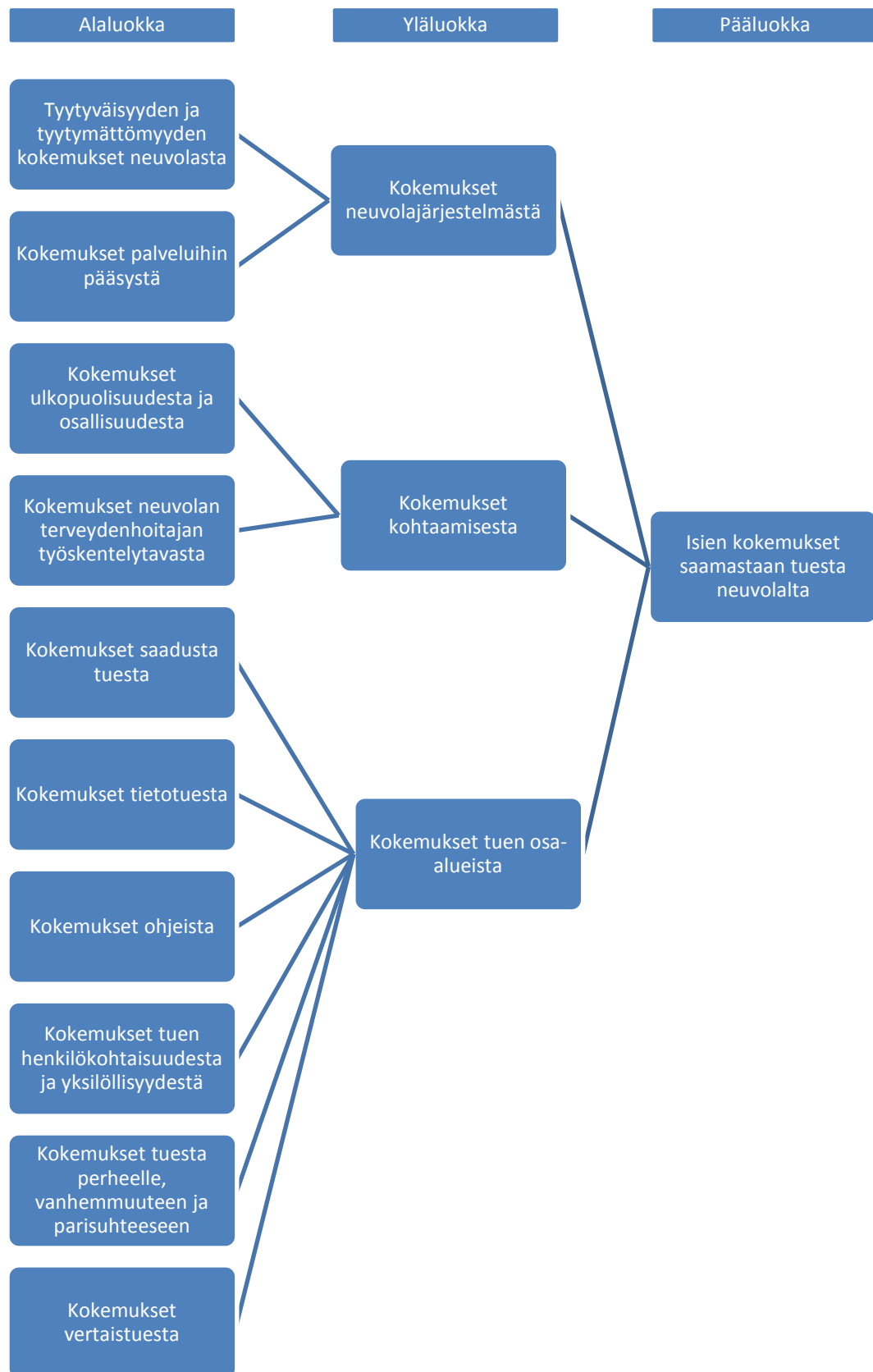
TUTKIMUS	TUTKIMUKSEN KOHDE	AINEISTO	KESKEISIMMÄT TULOKSET
<p>Jämsä & Kalliomaa (toim.) 2011 Isyyden kielletyt tunteet Väestöliitto</p>	<p>Isyyden tunteet ja tunteiden taustat, painotus erityisesti negatiivisissa tunteissa</p>	<p>93 isää vaihtoehtoisesti vapaamuotoinen tai avoimiin kysymyksiin vastaava kirjekysely</p>	<p>Eniten mainintoja suuttumuksen ja rai-von tunteista. Muut tunnekategoriat: Aggressiiviset tunteet, Vastenmielisyyden tunteet, Viha, Ärsyyntyminen ja turhautuminen, Syyllisyys ja häpeä, Riittämättömyys, epävarmuus ja heikko-us, Pettymys, Seksuaaliset tunteet ja kiihottuminen. Syitä tunteille: Yleiset syyt ja Parisuhteeseen liittyvät syyt.</p>
<p>Mesiäislehto-Soukka 2005 Perheellisäys isien kokemana – Feno-menologinen tutkimus</p>	<p>Isien kokemukset perheellisäyksen yhteydessä.</p>	<p>30 isän avoin keskustelun omainen haastattelu 3kk kuluttua synnytyksestä. Isistä valittu 15, jotka haastateltu uudelleen kolmen vuoden kuluttua. Haastateltavien joukossa oli ensikertaa isäksi tulevien lisäksi isiä, joilla on useampia lapsia.</p>	<p>Perheellisäys merkitsi isille kodin rakentumista ja rakentamista. Tämä tuotti isille iloa, onnea, mutta myös vastuuta ja huolta. Raskaus, synnytys ja uusi lapsi merkitsivät kehittymistä miehenä, isänä kasvamista ja sopeutumista muuttuneeseen tilanteeseen. Miesten kokemuksiin perheellisäyksestä vaikuttivat lapsuuden kokemukset, isäksi kasvaminen sekä kasvatus ja isänä toimiminen. Miehet pitivät parisuhdetta perustana kodin ilmapiirille. Lasta odottavan perheen kohtaaminen ja hoito koettiin äitisuuntautuneeksi ja arvokkaaksi, mutta samalla isät ohittavaksi.</p>
<p>Paajanen 2006 Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle kolmevuotiaiden esikoislusten isien näkemyksiä kokemuksia isyydestä. Per-hebarometri. Väestöliitto.</p>	<p>Äskettäin isäksi tulleiden miesten ajatuksia isyydestä, lapsistaan, työstä ja perheestä.</p>	<p>1223 isää, kysely 15 isää, haastattelu Kyselyyn ja haastatteluun osallistuneet olivat parisuhteessa eläviä alle kolmevuotiaan esikoislapsen isiä.</p>	<p>Odotusaika oli miehille onnellista aikaa. Ajoittain kuitenkin mietitytti vaimon ja lapsen terveys, taloudelliset asiat ja tuleva isyys.</p>

TUTKIMUS	TUTKIMUKSEN KOHDE	AINEISTO	KESKEISIMMÄT TULOKSET
<p>Paavilainen 2003</p> <p>Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen. Äitien ja isien kokemuksia raskaudesta ja äitiyshuollosta.</p>	<p>Äidin, isän ja perheen kokemukset lapsen odotuksesta ja äitiyshuollon seurannasta.</p>	<p>8 odottavaa paria (N=16) haastattelu kolmesti raskauden aikana (48 haastattelua) Lisäksi populaarijulkaisuista kerätty kirjallinen materiaali</p>	<p>Lapsen odotuksen merkitysrakenteen neljä ulottuvuutta olivat raskauden käsittäminen, odotusajan elämän hallitseminen, kahden elämänvaiheen rajalla oleminen ja lapsen haltuun ottaman kehon kanssa eläminen. Äitiyshuollon seurannan kokemusten merkitysrakenteiden ulottuvuuksiksi muodostui turvallisuuden tunteminen, varmuuden tunteminen, turvattomaksi jääminen ja varmuutta vaille jääminen. Isien ja äitien kokemukset olivat samantyyppisiä keskenään.</p>
<p>Puputti-Rantsi 2009</p> <p>Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä: Perhevalmennus isyyteen kasvun tukena.</p>	<p>Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä. Näiden asioiden vertaaminen perhevalmennusteemoihin.</p>	<p>233 viestiä Internetin keskustelupalstoilta 6 perhevalmennuksen teemarunkoa eri puolilta Suomea</p>	<p>Isien tuen- ja tiedon tarpeet muodostuivat Internet-keskusteluissa isyyden muodostumisesta, vastuullisesta vanhemmuudesta ja perheen muodostumisesta. Yhteneväisyyksiä perhevalmennusteemojen kanssa löytyi isyyteen kasvusta, synnytykseen liittyvästä tiedosta ja kokemuksista, perhevalmennuksen toteutuksesta, vauvan kehityksestä ja hoidosta, perheen hyvinvoinnista ja parisuhteen tukemisesta. Eroavaisuuksia perhevalmennusteemoihin nähden tuli esille isien ahdistavien kokemusten, vauvan hankintojen ja turvallisuuden sekä lapsen tulevaisuuteen liittyvien asioiden osalta.</p>

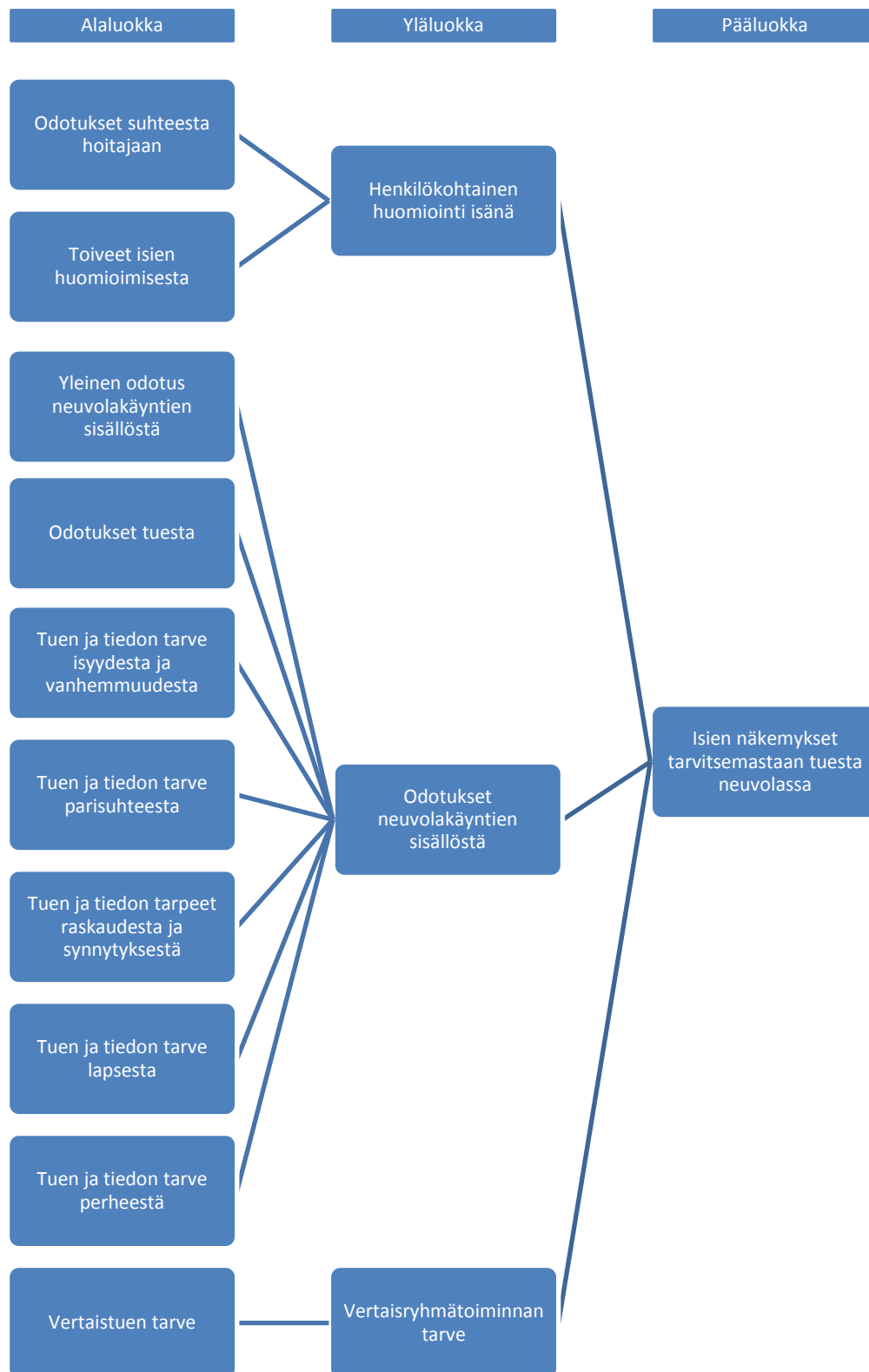
TUTKIMUS	TUTKIMUKSEN KOHDE	AINEISTO	KESKEISIMMÄT TULOKSET
Säkjärvi 2008 Mitä kuuluu isä? Mannerheimin lastensuojeluliiton isä- kyselyn tulokset.	Mitkä ovat vauvaperheiden isien sosiaalisen tuen tärkeät lähteet? Mistä asioista isät pitävät tärkeänä jakaa kokemuksia? Selittävätkö isien erilaiset taustatekijät heidän näkemyksiään vertaistoiminnasta?	N=443? kyselylomakkeet Osa Hyvän kasvun avaimet – seurantatutkimusta.	Vauvaperheiden isät haluavat kohdata toisia isiä ja he pitävät tärkeänä jakaa kokemuksia toistensa kanssa vanhemmuudesta ja lapsen hoitoon liittyvistä asioista. Valtaosalla isistä on lähipiirissä joku läheinen, jonka puoleen voi kääntyä tarvittaessa. Osa isistä haluaa kuitenkin turvautua virallisempiin tuen lähteisiin tai kokevat, ettei heillä ole mitään/ketään tuen lähdeä.
Viljamaa 2003 Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki.	Äitien ja isien tyytyväisyys neuvolapalveluihin, palveluiden käyttö, palveluodotukset ja neuvolaan kohdistuneet vanhemmuuden tukemisen toiveet, näiden keskinäisiä yhteyksiä sekä yhteyksiä taustatekijöihin.	331 äitiä ja 175 isää Jyväskylän kaupungin neuvolan asiakkaat kysely	Samana terveydenhoitajan haluttiin jatkavan äitiysneuvolasta lastenneuvolaan, jotta perhekeskeinen työ mahdollistuisi. Vanhemmuuden tukemista toivottiin nykyistä enemmän. Tyytyväisiä oltiin neuvolan lapsikeskeisyyteen. Vertaistuen ja kotikäyntien osalta tulos oli vaihtelevampi. Noin kolmasosa vastaajista odotti kotikäyntejä ja vertaistukea erittäin tai melko paljon. Vastaavasti kolmas osa ilmoitti odottavansa em. asioita melko vähän tai ei ollenkaan.

<p>Vuorenmaa 2011 Puolivuotioiden lasten isien neuvolan terveydenhoitajalta saamat ohjeet ja tuki</p>	<p>Isien neuvolan terveydenhoitajalta saamat ohjeet ja sosiaalinen tuki sekä niihin yhteydessä olevat tekijät.</p>	<p>220 puolivuotiaan lapsen isää Seuranta-aineisto sairaaloiden naisten- klinikoilta. Osa laajempaa Urbaani vanhemmuus – vauvaperheille suunnattujen interventi- oiden vaikuttavuuden arviointi – hanketta.</p>	<p>Saadut ohjeet arvioitiin isien keskuudes- sa melko hyviksi. Tyytymättömiä oltiin ohjeiden tarkkuuteen ja yksilöllisyyteen. Isät arvioivat saaneensa kaikkia sosiaalisen tuen muotoja kohtalaisesti. Isän suhtautuminen raskauteen ja näkemys lapsestaan oli yhteydessä terveydenhoitajalta saatuihin ohjeisiin ja saatuun sosiaaliseen tukeen. Pelokkaat ja vaativammat isät arvioivat saaneensa heikompia ohjeita ja vähemmän sosiaalista tukea muihin isiin verrattuna.</p>
---	--	---	--

Liite 5. Isien kokemukset saamastaan tuesta neuvolassa

Liite 6. Isien näkemykset tarvitsemastaan tuesta neuvolalta

Liite 7. Kehittämistehtävän oppitunnin PowerPoint-esitys

Isien ja isyyden tukeminen neuvolassa

Maija Klockars

Milla Sjögren

Maaliskuu 2013

Isä on neuvolan asiakas

- Isät käyvät yhä enemmän neuvolassa (STM 2008)
- ”Yhä useampi isä haluaa olla mukana suunnittelemassa lapsenhankintaa, jäädä isyys- ja vanhempainlomalle tai hakea huoltajuutta avioeron jälkeen. Enää isyys ei jää samalla tavalla äitiyden varjoon vaikka taustalle jääminen kuuluu edelleen miesten kokemusvarastoon.” (THL. Mykkänen 2011)

Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta
338/2011

- Säädetään koko perheen hyvinvoinnin tukemisesta neuvolassa
 - Erityisesti laajoissa terveystarkastuksissa
- Perheen hyvinvointia kartoitetaan siltä osin kuin se vaikuttaa lapsen terveyden- ja sairaanhoitoon sekä tuentarpeen arviointiin, jotta tarvittava hoito ja tuki voidaan järjestää ja toteuttaa (338/2011)
- Asetuksen tavoitteena on perheen terveyden edistäminen ja varhaisen tuen tehostaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tavoitteena on molempien vanhempien ja koko perheen hyvinvoinnin tukeminen. Myös tarkastuksesta poissaolevien perheenjäsenten tuentarpeet tulee selvittää. (THL 2013)

Jaettu vanhemmuus

- ”Jaettu vanhemmuus on nykypäivän vanhemmuuskäytäntöjen tavoite ja ohjenuora, jonka kehikossa isä nähdään lasta hoitavana ja hoivaavana toisena vanhempana.” (Mykkänen 2011)
- Videossa Jouko Huttunen kertoo jaetusta vanhemmuudesta:
<http://opettajatv.yle.fi/teemat/aine/17/94/484/495/488/m6099/Perhe+ia+vanhemmuus>

Isän merkitys

- Isän ja lapsen yhdessäolon on todettu edistävän lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä (Halme 2009)
- Isän läsnäololla ja sitoutumisella lapseen on merkitystä lapsen sosiaaliselle kehitykselle, psyykkiselle hyvinvoinnille, käytökseen ja sukupuoli-identiteetin muotoutumiselle (Mykkänen 2011, Sarkadi ym. 2008)
- Isättömyyden on havaittu lisäävän erityisesti poikalasten väkivaltaisuutta (Mykkänen 2011)
- Toisaalta isän kärsiessä esimerkiksi masennuksesta, heijastuu isän vointi lapseen ja vaikuttaa siten lapsen kehitykseen negatiivisesti (Ramchandani ym. 2008)
- Lapsilla, joiden isät olivat masentuneita odotusaikana ja synnytyksen jälkeen, oli korkein riski psyykkisiin oireisiin kolmevuotiaana ja psykiatriseen diagnoosiin seitsemänvuotiaana. Isän masennus näytti olevan vaikutusta erityisesti poikalapsiin (Ramchandani 2008)

Isän merkitys

- Isän ja lapsen suhde usein erilainen kuin äidin ja lapsen. Äiti on rauhoittaja ja lohduttaja. Isä on rohkaisija, neuvoja ja kiitoksen antaja. Leikit ovat erilaisia isän kanssa kuin äidin. Äidin leikit ovat pehmeämpiä ja verbaalisempia. Isän leikit toiminnallisempia ja jännittävämpiä. (Sinkkonen & Kalland 2011)
- Suhde isään rakentaa lapselle luottamusta itsenäiseen tutkimiseen, haasteiden voittamiseen ja uusiin tilanteisiin. (Sinkkonen & Kalland 2011) Yksinkertaistetusti voisi siis sanoa yhden näkökulman olevan, että isä on lapsen rohkeuden rakentaja ja äiti turvan antaja.
- Isyyden merkitys lapsen kasvun ja kehityksen lisäksi parisuhteelle sekä koko perheen hyvinvoinnille (Mykkänen 2011)

Isyyden kehittyminen

- Isyyden alku
- Odotusaika
- Synnytys
- Vauva-aika

Isyyden alku ja isyyteen valmistautuminen

- Isyyden kehittymisen alkaminen ja kehittyminen ovat yksilöllisiä prosesseja. Ajatus isyydestä ja isyyden kehittymisen voi ajatella alkavan mielikuvatasolla ja ennen raskautta tai kumppania, jonka kanssa hankkia lasta (Paajanen 2006, 33)
- Isyyteen valmistautumisen vaiheessa tärkeitä aiheita miehelle ovat itsetuntemus, parisuhde ja tieto isyydestä, perheen perustamisesta ja perhe-elämästä (MLL, Isyyden elinkaari)

Odotusaika

- Isälle odotusaika on enimmäkseen psyykinen ja sosiaalinen prosessi. Raskausajan fyysiset muutokset tapahtuvat lapsen äidissä. Äidin ulkonäkö, käytös ja seksuaalisuus muuttuvat ja vaikuttavat isän kokemusmaailmaan (Säävälä ym. 2001)
 - vrt. äiti: emotionaalinen, biologinen, fyysinen
- Odotusaika on usein valmistautumista uuteen elämäntilanteeseen ja isän rooliin (Säävälä ym. 2001)
- Isälle keskeisiä teemoja odotusaikana ovat parisuhteen muuttuminen perheeksi, oma muutos puolisoista isäksi ja raskausprosessi (MLL, Isyyden elinkaari)

Odotusaika

- Raskauden alussa monen isän ajatukset ovat odotusajassa ja synnytyksessä. Synnytyksen jälkeistä elämää ei välttämättä vielä ajatella. (Paajanen 2006)
- Odotusaikana etenkin äidin kasvava vatsa, ultraäänikuvat ja sydänäänet konkretisoivat lasta ja isyyttä monelle isälle (Paajanen 2006)
- Synnytyksen lähestyminen havahduttaa isää usein konkreettisempaan kokemukseen vauvasta, vauvan hoitamisesta ja lapsen kasvatuksesta sekä isyydestä (Paajanen 2006, 27. Säävälä ym. 2001, 16).

Odotusaika

- Isä voi kokea olevansa ulkopuolinen odotuksesta (Paajanen 2006)
- Odotusajan kokemukseen vaikuttaa myös raskauden taustat
 - vrt. yhdessä suunniteltu lapsi / puolison vauvakuume / suunnittelematon raskaus

Odotusaika

- Lapsen terveys ja keskenmenon riski ja ovat asioita, jotka voivat huolettaa ja pelottaa isää (Paajanen 2006)
- Raskauteen liittyvät huolet voivat aiheuttaa isälle ahdistusta, ulkopuolisuuden tunnetta sekä ristiriitaisia ja epävarmuuden tunnetiloja (Säävälä ym. 2001)
- Äidin fyysinen vointi ja mielialat vaikuttavat myös isään (Säävälä ym. 2001)

Couvade

- Isän kokemia raskausoireita odotusaikana kutsutaan couvade-ilmiöksi
- Isä saattaa kokea fyysisiä oireita kuten särkyjä, ahdistusta, pelkoja ja univaikeuksia
- Couvade-ilmiö heijastaa isän samaistumista äidin tilanteeseen
- Taustalla voivat olla myös isän huolet (Säävälä ym. 2001, 13)

Synnytys

- Suurin osa isistä osallistuu synnytykseen
- Synnytystä odotetaan, mutta se voi myös pelottaa
- Isät kaipaavat tietoa synnytyksestä (Paavilainen 2003, Deave & Johnson 2008, Puputti-Rantsi 2009)
- Moni isä kaipaa ohjeita roolistaan synnytyksessä. (Säävälä ym. 2001)
 - Tarpeellisuuden tunne, eli kokemus siitä, että voi auttaa ja tukea äitiä synnytyksessä on tärkeää isälle. (Paajanen 2006)
 - Synnytyksen ja oman roolin käsittely siinä on tärkeää isälle niin ennen synnytystä kuin synnytyksen jälkeenkin. (Säävälä ym. 2001)
- Synnytys on isälle vahva kokemus ja usein vauvan ensikertaa nähdessään isyys konkretisoituu miehelle.
- Monelle syntyneen lapsen näkeminen on hetki, josta alkaen mies kokee olevansa isä. (Paajanen 2006; Säävälä ym. 2001)

Vauva-aika

- Kokemus isyydestä vahvistuu, kun isä hoitaa lasta jo alusta lähtien. (Säävälä ym. 2001)
- Isä voi kokea oman isyytensä alkamisen myös siinä vaiheessa, kun vauvaan on kehittynyt vahvempi ja syvempi tunneside. Alussa vauva voi tuntua kivalta uudelta tuttavuudelta, mutta viikkojen tai kuukausien kuluessa tunneside syveni ja isyyden kokemus vahvistui. (Paajanen 2006)
- Vauvavaiheessa arjen rakenne, yhteiskunnan palvelut, perheen sisäinen roolijako ja vanhemmuuden resurssit ovat ajankohtaisia isyyden haasteita ja tarpeita (MLL, Isyyden elinkaari).
- Lapsen kasvaessa perhearjen painopisteet ja isyyden haasteet muuttuvat edelleen. Leikki- ja kouluikäisen lapsen isälle isyydessä vaikuttavia asioita ovat yhteistyö päivähoiton ja koulun kanssa, perheen elämänrytmin muodostuminen ja vanhemmuuden vastualueet (MLL, Isyyden elinkaari).

Isyyden ulottuvuudet

- **Biologinen:** perinnöllinen suhde
- **Juridinen:** lapsen huoltajuus, oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen.
- **Sosiaalinen:** jakaa arjen lapsen kanssa, antaa hoivaa, huolenpitoa ja aikaa lapselle. Myös muiden ihmisten näkemys, että mies on lapsen isä.
- **Psykologinen isyys:** tunnepohjainen ja kiintymykseen pohjautuva suhde. Määräytyy lapsen kautta. Isä, jota lapsi pitää isänään, on kiintynyt, turvautuu ja on arvovaltaa kasvatuksessa. Miehen kannalta psykologinen isyys on voimakasta halua toimia lapsen huoltajana psyykkisellä, sosiaalisella ja fyysisellä tasolla.
- **Geneettinen isä:** keinohedelmöityksen sukusolujaan luovuttanut mies

Isätyypit (Huttunen 2001)

AKTIIVISET JA SITOUTUNEET

- Perheenpää isä
- Hoitava isä
- Osallistuva isä

PASSIIVISET JA SITOUTUNEET

- Kiireiset isät
- Ahdistuneet isät
- Kaipaavat isät

AKTIIVISET JA HEIKOSTI SITOUTUNEET

- Leikkivä isä
- Äitiä auttava isä
- Rutiini-isä

PASSIIVISET JA HEIKOSTI SITOUTUNEET

- Kypsymätön isä
- Poissaoleva isä
- Väistyvä isä

Aktiiviset ja sitoutuneet isät

Aikaisempi **perheenpää isä** /auktoriteetti on muuttunut **hoitavaksi ja osallistuvaksi** isäksi ja samalla isän ja lapsen suhde on muodostunut läheisemmäksi. Hoitava isä viettää aikaa lapsen kanssa jo syntymästä lähtien. Äidin ja isän roolit ovat muuttuneet tasa-arvoisemmiksi. Yksinhuoltaja- ja etäisälle hoitava isyys ainoa mahdollisuus silloin, kun hän on vastuussa pienestä lapsesta.

Passiiviset ja sitoutuneet isät (1/2)

Arvostavat isyyttä sisimmässään, mutta viettävät suhteellisen vähän aikaa lastensa kanssa. Haluaisivat olla enemmän lastensa kanssa mihin heillä on mahdollisuuksia esim. työn vuoksi. Kyseinen ristiriitatilanne aiheuttaa harmia koko perheelle. Tyypillistä, että he potevat huonoa omaatuntoa, heillä on riittämättömyyden ja syyllisyyden tuntemuksia. Joskus kriisiytyneen tilanne karkaa käsistä etenkin ahdistuneiden isien kohdalla ja tuo mukanaan ongelmia kuten alkoholin liikkakäyttöä, uhkaavaa käyttäytymistä ja väkivaltaisuutta. Isä saattaa myös vetäytyä omiin oloihinsa tai jopa lähteä ja jättää perheensä.

Passiiviset ja sitoutuneet isät (2/2)

- Tyypillisin on huonon omantunnon omaava **kiireinen isä**. Työelämän paineet ovat kasvavat jatkuvasti ja siihen on vaikea sovittaa aktiivista isyyttä.
- **Ahdistuneella isällä** henkinen pahoinvointi on koko ajan läsnä. Ahdistus on niin suurta, ettei hän jaksa keskittyä lapsen kanssa olemiseen edes silloin, kun siihen on mahdollisuus. Ahdistus vaikuttaa myös muihin vuorovaikutussuhteisiin negatiivisesti esim. parisuhteen vastavuoroisuuteen.
- Myös **kaipaavat isät** haluaisivat viettää enemmän aikaa lapsensa kanssa kuin mihin heillä on mahdollisuuksia. Heidän kohdalla korostuu kaipuun tunne, joka johtuu siitä, että hän etäännyy lapsestaan fyysisesti ja henkisesti. Parisuhteen rakoilla isä saattaa olla tavallista enemmän pois kotoa tai muuttaa kokeilumielessä pois kotoa joksikin aikaa.

Passiiviset ja heikosti sitoutuneet isät

Tätä ryhmää kuvaa kaksi negatiivista adjektiivia, mutta tämä ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin huono isä. Isät ovat saattaneet tulla isiksi vastentahtoisesti, vahingossa tai puolisoaan miellyttääkseen.

- **Kypsymättömän isän** kasvu miehenä/ aikuistuminen saattaa olla vielä kesken. Keskeneräisyys ei kuitenkaan aina liity vain nuoruuteen. Vastuullisen vanhemman roolia on vaikea löytää. Nykyaikaan kuuluu, että omistaudutaan itselle enemmän/individualismi. Uusavuttomuus/isänmallit hukassa, ei osaa olla perinteinen eikä osallistuva isä.
- **Poissaoleva isä** heikosti sitoutunut ja viettää vain vähän aikaa lastensa kanssa ja on silloinkin poissaoleva ja vetäytyneen. Hän ei koe kuitenkaan huonoa omaatuntoa tästä. Poissaoleva isyys voi kehittyä väistyväksi isyydeksi.
- **Väistyvässä isässä** on paljon samaan kuin kaipaavassa isässä, mutta hän ei varsinaisesti kaipaa lapsiaan. Hän totuttaa itsensä siihen, että vähäinenkin kaipaus ja arkipäivän isyys katoavat. Tyypillistä eroprosessin alkuvaiheessa. Tapaamiset harventuvat kerta kerralta. Väistyvä isä voi olla tuore isä tai isä, joka myöntää itselleen, ettei hänestä olekaan isäksi.

Isätyypit (Vuori 2004)

Vuori jaottelee isät neljään ryhmään vanhemmuuteen osallistumisen ja vastuun jakamisen mukaan. (Aalto & Kolehmainen toim. 2004. Isäkirja)

- TASA-ARVOINEN ISÄ
- HOIVAAVA ISÄ
- VALINTOJA TEKEVÄ ISÄ
- MASKULIININEN ISÄ

Isyyden kielletyt tunteet (Jämsä & Kalliomaa 2011)

- Aggressiiviset tunteet
- Suuttumuksen ja raivon tunteet
- Vastenmielisyyden tunteet
- Viha
- Ärsyntymisen ja turhautumisen tunteet
- Syyllisyyden ja häpeän tunteet
- Riittämättömyyden, epävarmuuden ja heikkouden tunteet
- Pettymyksen tunteet
- Seksuaaliset tunteet ja kiihottuminen.

Syitä kiellettyihin ja vaikeisiin tunteisiin

(Jämsä & Kalliomaa 2011)

- Valvominen ja väsymys
- Oman ajan ja tilan puute
- Työn ja perheen yhdistämisen vaikeudet
- Arkiset tilanteet
- Vauva huutaa
- Yhteiskunnalliset tekijät

Parisuhteeseen liittyvät syyt kiellettyihin ja vaikeisiin tunteisiin

(Jämsä & Kalliomaa 2011)

- Äidin kiukkuisuus ja vaatimukset
- Avioero
- Äidin käytös ja omavaltainen päätöksenteko
- Tasa-arvottomuus työnjaossa
- Seksuaalinen vastenmielisyys vaimoa kohtaan ja mustasukkaisuus vaimosta
- Uusperheen vaikeudet

Väestöliiton pöydänjalkamalli - Kuinka tasapainottaa elämä isänä

- Parisuhde: Suhde puolisoon. Hellyys, seksuaalisuus, luottamus ja läheisyys.
- Kodin ulkopuolinen elämä: Työ. Ystävät. Yhteisö. Ihminen muiden joukossa.
- Minä itse: Minäkuva, harrastukset, oma jaksaminen, aika ja tila.
- Vanhemmuus: Suhde lapsiin, oma jaksaminen ja pärjääminen vanhempana.
- Nämä osa-alueet tulee olla tasapainossa, ettei "pöytä keiku". Jos kaksi tai kolme jalkaa puuttuu, pöytä menee nurin.

Työkaluja terveydenhoitajalle

- MLL Isyyden elinkaari
- Vanhemmuuden roolikartta
- Parisuhteen roolikartta

Terveydenhoitaja isän tukijana – STM:n tutkimus

- Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa, STM:n selvityksiä 2008:24
- Isien käynnit äitiys- ja lastenneuvolassa selvästi lisääntyneet viimeisten 5v. aikana
->osoittavat miesten sitoutumista entistä enemmän lapseen ja vanhemmuuteen.
- osa isistä on kokenut itsensä neuvolassa enemmän sivustaseuraajaksi kuin aktiiviseksi osallistujaksi.
- Useat miehet, erityisesti 1. lasta odottavat, tarvitsevat lisärohkaisua ja neuvolan kynnyksen madaltamista, esim. oman kutsun tai muun yhteydenoton avulla.

STM jatkuu...

- Terveydenhoitajat tiedostivat isien tukemisen merkityksen, kokivat sen luontevaksi osaksi omaa työtään ja arvioivat onnistuneensa siinä tyydyttävästi. Tyypillisin tapa tavoittaa isät oli antaa suullista tietoa äidin kautta!
- 2/3 th:ista toivoivat kuitenkin lisää koulutusta ja aineistoja
- Neuvolatoiminta on kehittynyt myönteiseen suuntaan myös isän näkökulmasta.
- Neuvoloiden välillä huomattaviakin eroja isien tukemisessa.
- Perhekeskeisyys määriteltävä uudelleen niin, että se sisältää myös isät.
- Neuvolaan tarvitaan sukupuolisensitiivistä toimintatapaa -> edistää sukupuolten tasa-arvoa ja jaettua vanhemmuutta -> edistää lapsen ja koko perheen hyvinvointia.
- Isien huomioonottaminen miehinä ja isinä on yksi neuvolatyön sisällöllisiä haasteita lähivuosina.

STM jatkuu...

- Isien entistä parempi mukaan saaminen edellyttää joustavien neuvolapalvelujen lisäksi perhe ja työelämän kehittämistä lapsiperheiden näkökulmasta.
- Yhteistyön tekeminen kunnan muiden tahojen ja järjestöjen kanssa tuo mukaan lisää työntekijöitä ja tarvittavaa asiantuntemusta.
- Sosiaali- ja terveysministeriö on linjannut isien tukemista 1990-luvun loppupuolelta muun muassa Isätoimikunnan mietinnössä, Isät neuvolassa – julkaisussa ja Lastenneuvola-oppaassa.

Kolmas sektori isien tukijana

- **MLL:** Vahvuutta vanhemmuuteen -hanke, Isä-hanke, Vanhempainnetti, Vanhempainpuhelin- ja kirjepalvelut
- **Miessakit Ry:** Isyyden tueksi -hanke, Erosta Elossa –hanke
- **Ensi- ja turvakotien liitto:** Ensikodit, Tapaamispaikat, Jussi-työ. Ensikodeissa isien määrä on lähes kolminkertaistunut viimeisen 10 v. aikana. Ensikodeista apua saavista aikuisista joka neljäs on mies.
- **Väestöliitto:** Tietoa vanhemmuuden tueksi. Palveluita, jotka tukevat perheitä, parisuhdetta ja vanhemmuutta.
- **Kataja Ry:** Tukea parisuhdeasioissa

Perhemuotojen moninaisuus neuvolassa

- uusperhe
- eroisät
- etä-isät
- yksinhuoltajaisät
- adoptioiperhe
- sateenkaariperhe

Pohdi miten tukisit erilaisten perheiden isiä neuvolassa?

Terveydenhoitajan muistilista: konkreettisia isätyön keinoja

- Aktiivinen kutsuminen neuvolaan. Isän kuuluu tulla neuvolaan!
 - Puolison kautta, omat kutsukirjeet isille
- Kotikäynnin ajoittaminen myös isälle sopivasti
- Neuvolan ja neuvolan toiminnan tekeminen tutuksi isille
- Isien tarpeiden ja toivomusten selvitys
- Iltavastaanotot
- Henkilökohtaiset neuvolakäynnit
- Perhevalmennukseen isäryhmä
- Kolmannen sektorin kanssa yhteistyötä esim. isäryhmiä
- Neuvolaympäristö miehemmäksi
- Valmiina kaksi tuolia
- Isän kuulumisten kysyminen
 - Odotukset isyydestä ja miten sen kokenut
- Isään päin katsominen
- Mahdollistaa kysymysten esittäminen
- Positiivisen palautteen antaminen
- Molempien vanhempien kannustaminen jaettuun vanhemmuuteen
- Isän kannustus viettämään aikaa lapsen kanssa kahdenkesken

Lähteet

- Aalto, I & Kolehmainen, J. (toim.) 2004. Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Deave & Johnson. 2008. The transition to parenthood: what does it mean for fathers?
- Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. THL. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huittunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. PAINOS. Juva: PS-Kustannus.
- Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa. 2008. STM:n selvityksiä 2008:24.
- MLL. 2012. Isä –isyys syntyy arjesta. MLL:n isä-hankkeen lehti 2012.
- MLL. Isyyden elinkaari. <https://varsinaisuomenpiiri.mll.fi/@Bin/143856/Isyyden+elinkaari.pdf>
- Miessakit Ry. <http://www.miessakit.fi/>
- Mykkänen, J. 2011. Isät kasvatuskumppaneina. THL. <http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/kuukauden-tema/isat-kasvatuskumppaneina>
- Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuojia, iltaisin hoivaisä. Alle kolmevuotiaiden esikois-lasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri. Väestöliitto.
- Puputti-Rantsi. 2009. Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä: Perhevalmennus isyyteen kasvun tukena. Pro gradu-tutkielma, Hoitotieteen laitos. Turun yliopisto.
- Ramchandani PG, O'Connor TG, Evans J, Heron J, Murray L, Stein A. The effects of pre- and postnatal depression in fathers: a natural experiment comparing the effects of exposure to depression on offspring. J Child Psychol Psychiatry 2008;49:1069
- Sarkadi A, Kristiansson R, Oberklaid F, Bremberg S. 2008. Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. Acta Paediatrica
- Sinkkonen, J. & Kalland (toim.) 2003. Varhaiset ihmissuhteet.
- Säävälä, H. Keinänen, E. Vainio, J. 2001. Isä neuvolassa –työvälineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien isien kanssa työskenteleville. STM:n Tasa-arvojulkaissuja 2001:8.
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. 7§. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajku/2011/20110338>
- Väestöliitto. Jämsä, J. & Kallioma, S. 2011. Isyyden kielletyt tunteet. Vammala: VL-Markkinointi Oy.